Izhaja vsak dan razen nedelj in praznikov.

Issued daily except Sundays and Holidays.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredniški in upravniški prostori: 2657 S. Lawndale Ave.

Office of Publication: 2657 South Lawndale Ave. Telephone, Rockwell 4904.

LETO—YEAR XIX. Cena lista je $5.00 | Entered as second-class matter January 23, 1919, at the postoffice at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879. | Chicago, Ill., petek, 19. marca (March 19), 1923. | Subscription $5.00 Yearly | ŠTEV.—NUMBER 66

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 14, 1918.

PREDLOGA V KONGRESU ZA NACIONALIZIRANJE ANTRACITNE INDUSTRIJE V PENNSYLVANIJI

V ta namen naj se določi vsota $600,000,000. — Korporacijo bi vodili konsumentje in rudarji.

Washington, D. C. — Senator Wheeler iz Montane je predložil predlogo za nacijonaliziranje antracitnih rudnikov, ako produkcijo antracita ustavi stavka ali pa izpor. V ta namen se naj določi $600,000,000, s katerimi se naj ustanovi vladna korporacija.

Wheelerjev načrt za nacijonaliziranje antracitnih rudnikov sloni na dejstvu, da so v slučaju stavke ali izpora najbolj prizadeti rudarji in konsumenti. Ob času stavke ali izpora proglasi predsednik, da je nastala narodna potreba v antracitni industriji. Rudarska organizacija nato predloži predsedniku devet imen, nakar predsednik izbere tri imena, predsednik nato imenuje tri zastopnike iz držav, ki konsumirajo največ antracita. Teh šest zastopnikov potrdi senat, in ti nato izvolijo sedmega člana odbora, ki ga tudi potrdi senat. Ta odbor sedmih nato inkorporira vladno korporacijo, katere glavnica znaša $600,000,000. Ravnatelji bodo služili šest let in bodo prejemali po $10,000 mezde.

Predloga tudi določa, da se bo vpoštevala unija in da se bo z njo direktno pogajalo glede mezde in delavnih razmer v premogovnikih. Kadar se želi izpremeniti pogodba, tedaj mora ena ali druga stranka obvestiti nasprotno stranko najmanj šestdeset dni naprej.

Predloga je produkt večletnih študij najboljših zvedencev v premogovniški industriji. Senator Wheeler jo je vložil po daljših razpravah z zvedenci v premogovniški industriji. On je prepričan, ako se sprejme načrt vladne korporacije v antracitni industriji, da ta naprava reši trajno antracitni problem.

Delavske novice

(Federated Press.)

V jeklarski industriji narašča število zamorskih delavcev.

New York. (F. P.) — Koncem leta 1925 je bilo v devetih največjih jeklarnah v pittsburškem okrožju med 29,560 delavci celih 22 odstotkov zamorcev. V največji jeklarni je bilo 30 odstotkov zamorskih delavcev. Pet izmed devetih jeklarskih družb je poročalo, da so leta 1925 nastavile tudi nemške, čehoslovaške in mehiške priseljence, toda teh vseh skupaj ni bilo več kot 400. Iste družbe pa so samo v jeseni istega leta nastavile vsega skupaj novih 1150 zamorskih delavcev. Pregled tozadevnih poročil od leta 1923 kaže, da število zamorskih delavcev v jeklarski industriji stalno narašča. Leta 1924, za časa slabega obratovanja, so jeklarske družbe obdržale na delu razmeroma mnogo več zamorcev kot belopoltnih.

Belgijski duševni delavci stopajo v unijske vrste.

Washington. (F. P.) — Amsterdamski urad Mednarodne zveze strokovnih unij poroča, da so pričeli belgijski duševni delavci v velikem številu vstopati v delavske organizacije. Vzrok temu prebujenju je v prvi vrsti pripisati novemu pokojninskemu zakonu, ki določuje pokojnine tako za ročne kakor duševne delavce. Podvzeta je posebna kampanja, da se privede v vrste organiziranega delavstva vse tiste delavce, ki ne delajo z rokami.

Newyorški delavci povabljeni na zaslišanje o krušnem trustu.

New York. (F. P.) — Organizirani delavci in vsi drugi, ki se zanimajo za to stvar, so povabljeni, da pridejo 31. marca v Carnegie Hall, New York, kjer se bo vršilo javno zaslišanje o $2,000,000 krušnem trustu, katerega skuša organizirati unijam sovražni William B. Ward. Predsednik Ameriške delavske federacije William Green in senator Robert M. La Follette ml. bodeta tudi govorila.

Senator King proti deportiranju političnih beguncev.

Washington. (F. P.) — Senator King iz Utah je v senatu predložil resolucijo, v kateri zahteva, da priseljeniški senatni odbor preišče deportiranje meksikanskih političnih beguncev preko meje nazaj v njih deželo. Pri tem omenja slučaj generala Torresa, ki je bil takoj po deportaciji iz Združenih držav od mehiške vlade ustreljen pod obtožbo izdajstva. Senator King je mimogrede omenil tudi, da so priseljeniški uradniki ob mehikanski meji večinoma politični protežiranci Alberta Falla.

VETERAN CIVILNE VOJNE—INOZEMEC.

Livingston, Mont. — Charles Angus, star 84 let, se je boril v civilni vojni ter se je udeležil več indijanskih kampanj; dolga desetletja je volil ter večkrat bil izvoljen na kako javno mesto. Te dni pa je zvedel, da ni ameriški državljan.

Ko je šel z nekim prijateljem kot priča na naturalizacijski urad, je naturalizacijski uradnik pri izpraševanju kmalu ugotovil, da Angus ni dobil od vlade državljanskega izpričevala, ki bi ga imel dobiti, ker se je boril v ameriški armadi, in radi tega seveda ni ameriški državljan. Angus je po rodu Anglež.

NAROČITE SI KNJIGO „Ameriški Slovenci"

Boston & Maine železnica ima velike dobička

Delavce pa ta železniška družba plačuje slabo. — Plačuje jih od kosa, kar pomeni priganjanje delavcev pri delu.

Billerica, Mass. — Železniška družba Boston & Maine je izdala svoje 93. letno poročilo. To njeno poročilo pa pove, da je napravila v lanskem letu pet milijonov čistega dobička. Ampak svojih delavcev ta družba ne plača dobro. Oni se pritožujejo zaradi neznosnih delovnih razmer in slabe mezde. Plačani so od kosa in priganjani so pri delu, da je strah in groza. Delavci, ki delajo že tri leta ali več v delavnicah te družbe, so prejeli obvestilo od družbe, da jih več ne potrebujejo, ker so prepočasni. To pove jasno kot beli dan, do kakšne meje so ti delavci priganjani in kako se izkorišča njih delavna moč. Pritožbeni odbor in neki tapetnik so bili odslovljeni, ker so se pritožili na železniški delavski odbor Združenih držav. Delavcem, ki prihajajo na protestne shode groze, da bodo odslovljeni. Šikane postajajo neznosne za delavce.

Vlada posreduje v Passaicu

Tajnik za delo Davis je ponudil načrt za končanje stavke v tekstilnih tovarnah.

Washington, D. C. — Tajnik za delo Davis je v sredo posegel med stavkujoče tekstilne delavce in tovarnarje v Passaicu, N. J., in je predložil obema strankama načrt za mir. Lastniki tovaren so ga sprejeli načrt.

Davisov načrt je, da se delavci takoj vrnejo na delo in potem se vrše direktna pogajanja glede mezde in drugih spornih točk. Pogodba bo veljavna od dneva, ko se delavci vrnejo na delo. Ako se ne bodo mogli zediniti, tedaj reši spor razsodišče. Davis imenuje tretjega razsodnika.

ROCKEFELLER NOČE BITI ODGOVOREN ZA ŽELEZNIČARSKO STAVKO

Stavka se kljub Rockefellerjevim izjavam nadaljuje. — Simpatije občinstva so na strani stavkarjev.

New York, N. Y. — Dasiravno John D. Rockefeller, Jr., taji, da njegova družina kontrolira Western Maryland železnico, pokazuje zapisnik železnice, da Rockefeller lastuje še enkrat toliko delnic, kot kateri drugi delničar. W. A. Paddock, podpredsednik Bratovščine železniških strojevodij, izjavlja, da odlok meddržavne trgovske komisije glede združitve Nickel Plate železnice pokazuje, kako manjšina delnic kmalu ustanovi kontrolo.

Stavka se nadaljuje kljub vsem napačnim poročilom v velikih dnevnikih, izjavlja Paddock. Železničarji, ki so zastavkali dne 15. oktobra lanskega leta, nameravajo ostati na stavki, dokler železniška družba ne prizna njih zahtev. Dve bratovščini krepko podpirata stavko. Železniška služba je nezadostna in promet nereden. Občine ob železniški progi podpirajo stavkarje. Vsled tega je železniški predsednik Maxwell C. Byers bil prisiljen, da se je zaradi 131 tožb, ki imajo svoj izvor še iz stavke železniških delavcev leta 1922, obrnil na sodišče z zahtevo, da se izroče drugemu sodišču.

Razne malomeščanske organizacije so pisale Rockefellerju, da naj konča stavko na ta način, da prizna zahteve stavkarjev. Rockefeller je odgovoril Thomas W. Koonu, županu v Cumberlandu, da njegova družina lastuje manj kot 25 odstotkov delnic. Na to se izgovarja, da on ni ravnatelj in da ravnatelji vodijo in upravljajo železnico.

Paddock meni, da so bili meščani v teh mestih zelo razočarani, ko so čitali Rockefellerjev odgovor, kajti pričakovali so vse kaj drugega od njegove strani kot odklonitev. Če tudi Rockefellerjevi interesi tehnično ne kontrolirajo železnice, bi ravnatelji prav gotovo ne odbili Rockefellerju nobene želje.

Paddock meni, da se je Rockefeller izrazil, da verjame v javno mnenje in da se na podlagi javnega mnenja izravnavajo stavke. Njegovo sedanje obnašanje pa pokazuje, koliko je Rockefellerju za ljudsko sodbo.

MEHIŠKI MINISTER PRI COOLIDGU.

Washington, D. C. — Dr. Jose Manuel Puig-Casavrane, mehiški minister prosvete in mehiški poslanik Manuel C. Tellez sta bila v sredo gosta predsednika Coolidga v Beli hiši. Očividci, ki so prisostvovali obedu, pravijo, da ni bilo razgovora o kontroverzi glede mehiških oljnih in zemljiščnih zakonov, niti o izgonu duhovnov iz Mehike. Coolidge je o teh stvareh previdno molčal.

1 ubit pri avtomobilski nesreči v South Bendu.

South Bend, Ind. — Neki tovorni vlak je v sredo razbil avtomobil, v katerem sta sedela Edward Martindale, 30 let star, in Arthur Van Tonne, 32 let star. Prvi je bil ubit, drugi pa tako težko poškodovan, da bo najbrž podlegel poškodbam. Policija domneva, da sta se ponesrečenca vračala z kakega butlegarskega posla, kajti na avtomobilu sta imela vse polno praznih steklenic za pivo.

AMERIČANI NA KITAJSKEM PROTESTIRAJO

Šestnajst ubitih v Pekingu, ko so vojaki streljali na demonstrante. Voditelji ljudske armade so pripravljeni sprejeti pogoje velesil, če se Mandžurci umaknejo.

Peking, 18. marca. — Delegacija desetih Američanov, ki zastopajo misijonarje na Kitajskem, je včeraj posetila ameriškega poslanika J. A. MacMurraya in apelirala na vlado Združenih držav, naj ne sodeluje v pomorski akciji velesil proti Kitajcem radi blokade Tientsina. Delegacija je ostro protestirala proti ultimatumu velesil, ki daje Kitajcem 48 ur časa, da poberejo mine iz reke Pej-ho, ako ne, bo mednarodna bojna flota bombardirala utrdbe Taku pri Tientsinu. Rok ultimata poteče danes opoldne.

Peking, 18. marca.—Včeraj so bili pred ministrsko palačo krvavi izgredi. Okrog tisoč kitajskih dijakov je demonstriralo proti vladi, ki je sprejela pogoje velesil za končanje blokade Tientsina. Vojaki so streljali na demonstrante in ubili 16 ter ranili 17 dijakov.

Tientsin, 18. marca.—Voditelji kuominčuna (kitajska ljudska armada) so informirali poslanike velesil, da so pod gotovimi pogoji pripravljeni odpreti reko Pej-ho plovbi kakor zahtevajo velesile. Glavni pogoj je, da se bojne ladje mandžurskega diktatorja Čangtsolina, ki je v vojni s pekingško vlado, umaknejo od Taku Bara in s tem odvrnejo novarnost, ki preti Tientsinu.

Kitajski revolucijonarji so mnenja, da ultimatum favorizira Mandžurce in je naperjen proti kuominčunu.

Voditelji kuominčuna izjavljajo, da bo kitajska vlada morda apelirala na ligo narodov proti akciji velesil.

Tokijo, 18. marca. — Japonska vlada je včeraj poslala noto v Peking zahtevajoč, da Kitajska formalno zadosti japonski zastavi, kaznuje kitajske vojake, ki so streljali na japonske rušilce zadnji teden in plača odškodnino za ubitega kapitana in ranjene pomorščake.

Chicago je mokro do ušes

Šestnajst proti enemu za odpravo prohibicije in 24 proti enemu za pivo in vino.

Chicago. — Referendum o prohibiciji, ki ga vodita v Chicagu in okolici dva Hearstova dnevnika—Chicago Herald-Examiner in Chicago American — pokazuje ogromno večino za mokroto. Čikažani glasujejo 16 proti 1 za odpravo prohibicije in 24 proti 1 za lahka piva in vina. Rezultat glasovanja do danes je sledeči: Za prohibicijo 3,726, proti prohibiciji 48,562 glasov; za lahka piva in vina 55,462, proti 2,506.

2 UBITA V SALUNU V CICERU.

Cicero, Ill. — V sredo v zgodnjih jutranjih urah so tri banditi vdrli v salun na 4726 W. Twelfth place ter z naperjenimi revolverji zapovedali navzočim, da dvignejo roke kvišku. Joseph Staliga, star 52 let, ki se je nahajal v salunu kot gost, je mislil neopaženo smukniti pri stranskih vratih na prosto. Predno pa je odprl vrata, se je zgrudil na tla. Natakar Easery Marks, 36 letni zamorec, je planil za baro, kjer se je zgrudil smrtno zadet od več krogelj. Banditi so se med streljanjem na vse strani naglo umaknili ter pobegnili v čakajočem avtomobilu. Denarja niso odnesli nobenega.

Proces proti Matteotijevim morilcem

Osem prič je postavilo Duminija na laž, ko je izjavilo, da so videle, kako so fašisti tepli socialističnega poslanca.

Chieti, Italija, 18. marca. — Osem prič je včeraj povedalo, kako je petorica fašistov vlekla, suvala in tolkla po glavi socialističnega poslanca Giacoma Matteottija 10. junija 1924. Izpovedi prič so postavile na laž Ameriga Duminija, ki je prvi dan obravnave trdil, da se ni nihče dotaknil poslanca in da je Matteotti umrl vsled strahu.

Domenico Vallarini, vratar hiše blizu Matteottijevega stanovanja in njegova žena sta pričala, da sta natanko videla štiri moške, ki so prijeli Matteottija, ko je stopil iz hiše in ga vrgli v avto. Peti moški je sedel spredaj v avtu. Eliseo Deleo je šel takrat mimo po cesti in videl ravno tisto. Mislil je, da se vrši filmska igra. Dva dečka, Renato Bazzotti in Amilcare Mascagna, sta pričala, da sta srečala avto in videla, kako je kopica moških suvala nekoga v sredi v trebuh in ga tolkla s pestmi po glavi.

Mestece Chieti je polno fašistov, ki delijo letake in agitirajo v prid obtožencem. Od opozicije ni nikogar, ker ne sme nihče blizu.

Čehoslovaška vlada je padla

Konflikt radi carinskega tarifa je izzval krizo.

Praga, Čehoslovakija, 18. marca. — Kabinet Antona Švehla, ki je bil na krmilu od oktobra 1922, je sinoči podal ostavko. Carinsko vprašanje, radi katerega je včeraj divjala ljuta debata v čehoslovaški zbornici, je izzvalo krizo. Socialisti odločno nasprotujejo visoki carini. Pričakuje se, da dr. Černy organizira novo vlado in dr. Beneš ostane zunanji minister.

„ALI JE LIGA MRTVA ALI ŠE ŽIVI?" SE VPRAŠUJEJO V ŽENEVI. VIDIJO, DA MALO ŠE DIHA

Svet lige narodov je imenoval posebno komisijo, ki naj ligo reformira do prihodnje jeseni; Nemčija je tudi v komisiji. Mussolini je obdolžen, da ima Brazilijo na vrvici; on je preprečil, da Nemčija ni bila sprejeta. V Washingtonu so zelo skeptični.

Washington, D. C. — Fiasko izrednega zasedanja lige narodov je naredil zelo slab vtis na oficijelni Washington. V sredo je krožila govorica v kapitolu, da liga narodov kmalu razpade, razorožitvena konferenca se sploh ne bo nikoli vršila in staro ravnovesje velesil bo zopet vladalo v Evropi kakor pred vojno. Demokratski voditelji v kongresu so jako poparjeni, dočim nasprotniki lige ponosno povdarjajo: „Saj smo vam povedali!"

Ženeva, 18. marca. — Svet lige narodov je imel sinoči tajno sejo, na kateri je zaključil, da je treba ustroj lige narodov popraviti, oziroma predelati. Imenovana bo posebna komisija, ki pojde takoj na delo in izdela načrt rekonstrukcije, katerega predloži ligi na rednem zasedanju v prihodnjem septembru. Za ta korak sta se najbolj potegnila Chamberlain in japonski delegat Išii, ki sta argumentirala, da je treba svet lige narodov reorganizirati in predrugačiti metode za volitve članov istega, tako da se ne ponovi več sedanja kriza.

Komisija bo sestojala iz zastopnikov držav, ki so danes v svetu in zastopnikov Nemčije, Poljske, Kitajske, Argentinije in Švice.

Diplomatični krogi v Ženevi danes debatirajo, kaj je pravzaprav z ligo. Ali je liga narodov mrtva ali še živi? Večina je mnenja, da liga še živi, samo dati ji je treba dobrih zdravil in jo skrbno negovati, da pride k sebi do prihodnjega zborovanja. Nekateri celo navdušeno prerokujejo, da se liga [illegible] reformira in postane [illegible] idealistična in bolj prak[illegible] organizacija, ki se prilagodi [illegible] in bo lahko reševala [illegible], finančne in politične probleme Evrope. Liga se [illegible] transformira v Združene države evropske, ki pa bo [illegible] dovolj mednarodne akti[illegible], da bo privlačna tudi za [illegible] drugih kontinentov.

Berlin, 18. marca. — Nemški poročevalci v Ženevi javljajo, da je Mussolini [illegible] kriv, da Nemčija ni bila sprejeta v ligo. Mussolini je imel Brazilijo na žici in [illegible] je toliko časa, da je [illegible] glasovanje. Poročevalci fašistovskih listov so dobili navodila [illegible], da ne smejo niti z eno [illegible] kritizirati Brazilije, ako hočejo, da bodo njihova poročila objavljena v Italiji.

„Ženeva je mrtva, živel Locarno!" je klic [illegible] listov v Nemčiji, ki [illegible], da se mirovni pakti [illegible], na da bi bila Nemčija v ligi, samo če hočejo države, ki so [illegible]. Nemci dvomijo, da bo Nemčija sprejeta tudi v jeseni.

Rim, 18. marca. — Fašistovski listi soglasno [illegible], da je liga narodov [illegible]. Najbolje je, da se [illegible] navdušujejo za [illegible] ligo narodov", v kateri mora biti Italija središče in glava. To bo tisto novo „rimsko cesarstvo".

Pariz, 18. marca. — Pariško časopisje, zlasti nacionalistično, imenuje ženevsko [illegible] velik fiasko lige narodov.

SODNIJSKA PREPOVED PROTI STAVKUJOČIM DELAVCEM ODKLONJENA

Podjetniki so ponesrečili s svojim načrtom. — Sodnik ni hotel ustreči podjetnikom.

New York, N. Y. — Krznarski stavkarji so vprizorili tretje masno piketiranje. Poteklo je mirno, dasiravno je bilo veliko policije, ki je čakala na ugodno priliko, da udari po stavkarjih. Kljub temu se je pa tretje piketiranje zaključilo popolnoma mirno, kot se je to zgodilo pri prvem. Marsikateri delavec je mislil, da bo tudi zdaj policija navalila na stavkarje, kot se je to zgodilo pri drugem masnem piketiranju. Policija je mračno gledala izpod čela in je opazovala kretanje stavkarjev, toda naskočila ni. Pohod skozi okraj, v katerem je nastanjena krznarska industrija se je mirno začel in mirno končal.

Majhna krznarska tvrdka Kabalkin, Zaika & Green je prosila za sodnijsko prepoved. Green je bil član unije do meseca decembra lanskega leta. Tvrdki se je pridružil malo preje, preden je pričela stavka. Trdil je, da ga je pograbilo pet unijskih delavcev, ko so ga našli delati pri stroju, po odrejeni stavki. Odvedli so ga na gl. unijski stan in tam so ga baje imeli ujetega ves dan. Sodnik je kritiziral unijo, toda rekel je, da ne more ustreči malim tovarnarjem.

Prvi korak do referenduma o prohibiciji

Predloga v kongresu za splošno glasovanje.

Washington, D. C. — Kongresnik Oliver, demokrat iz New Yorka, je v sredo predlagal v poslanski zbornici, naj kongres pooblasti države za ljudsko glasovanje o prohibiciji in legaliziranju piva in vina pri prihodnjih volitvah letošnjo jesen, ko se bo volil nov kongres.

Karol je najel socialista za zagovornika.

Pariz, 18. marca. — Rumunski ekskronprinc Karol je najel odvetnika Paul Boncourja, ki je eden socialističnih voditeljev v parlamentu, za svojega zagovornika v tožbi, katero je dvignila proti njemu njegova prva žena Zizi Lambrino. Zizi toži Karola za 10 milijonov frankov alimentov.

36 LET JE BIL „MRTEV" — SAJ ZA ŽENO.

New York. — Mrs. Mary Alton Shaw je vložila na tukajšnjem višjem sodišču tožbo proti svojemu „mrtvemu" možu Josephu Sigrettu. Sigretto je bogat stavbenik in njegova nekdanja žena bi rada dobila od njega $250,000 odškodnine, in sicer radi tega, ker jo je šestintrideset let varal s tem, da jo je pustil v mnenju, da je mrtev. Kajpada ona ni ta dolga leta baš žalovala za „pokojnim", temveč se je dvakrat poročila. Sigretta so aretirali in kasneje izpustili pod jamščino $30,000.

Mrs. Shaw pravi, da je njen mož to storil radi tega, da se je lahko poročil z neko žensko, s katero še sedaj živi v East Orange, N. J. Mrs. Shaw bi rada istočasno, da se razveljavi njen sedanji zakon s Shawom, ter da se dovoli ločitev od Sigretta. In kajpada hoče tudi četrt milijona dolarjev hladila za srce.

Učitelji [illegible] zgodovino v pravo luč

Sedanji zgodovinski pouk se jim ne zdi pravilen. — V njem je preveč neresnic.

New York, N. Y. — Učiteljska zveza Lower Hudson Valley Assn. of Teachers of History and Social Studies je obdržavala svoje pomladno zborovanje. A. L. Keeler je rekel, da se otroci uče, da je petnajsti ustavni amendment podelil zamorcem svobodo, ko vendar vsak količkaj izobražen človek ve, da postava pravi, da zamorci lahko glasujejo, toda južni belopoltniki znajo postavo tako obrniti, da zamorci ne volijo. Kljub temu pa še vsak učitelj pripoveduje, da so zamorci državljani.

Keeler je na to nadaljeval, da se še vedno uči po šolah, da je bila Ameriška republika ustanovljena na veri in bogu in da zaradi tega ne more pasti, dasiravno dejstva govore, da je bila večina ustanoviteljev te republike deistov ali pa ateistov. Šolske otroke uče, da patrijotizem prepoveduje iskati napake vlade. Iz tega sledi, da tisti, ki odkrije političen graft in ga razgali tako, da ga tudi drugi spoznajo, ni patrijot.

Barbara Addis je priporočala učiteljem, da naj učencem pomagajo rabiti svoj zdrav razum, mesto da jih silijo se učiti le dogodkov iz preteklosti.

Zlato teče iz Amerike v Vatikan.

Rim, 18. marca. — Mgr. William Quinn, pontifikalni direktor katoliške propagande v Združenih državah, je prišel v Rim na letno sejo vrhovnega urada za propagando. Quinn je prinesel iz Amerike [illegible]. Amerika je lani prispevala za katoliško cerkev [illegible] vsota prispevkov [illegible].

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Cene oglasov po dogovoru. Rokopisi se ne vračajo.

Naročnina: Zedinjene države (izven Chicago) $5.00 na leto, $2.50 za pol leta in $1.25 za tri mesece; Chicago in Cicero $6.50 na leto, $3.25 za pol leta, $1.65 za tri mesece, in za inozemstvo $8.00.

Naslov za vse, kar ima stik s listom:

"PROSVETA"

2657-59 So. Lawndale Avenue, Chicago, Illinois.

"THE ENLIGHTENMENT"

Organ of the Slovene National Benefit Society.

Owned by the Slovene National Benefit Society.

Advertising rates on agreement.

Subscription: United States (except Chicago) and Canada $5.00 per year; Chicago $6.50, and foreign countries $8.00 per year.

"MEMBER of THE FEDERATED PRESS"

Datum v oklepaju n. pr. (Feb. 28, 1926) poleg vašega imena na naslovu pomeni, da vam je s tem dnevom potekla naročnina. Ponovite jo pravočasno, da se vam ne ustavi list.

TEŽAK JE BOJ RUDARSKE ORGANIZACIJE ZA OBSTANEK V ZAPADNI VIRGINIJI.

Ozek pas, ki sega iz Zapadne Virginije in se zadira med državi Ohio in Pennsylvanija, ima isti premog v svojih zemeljskih plasteh, kot se dobi v vzhodnem Ohiju in zapadni Pennsylvaniji. Ta pas je poznan pod imenom "Panhandle." Premog je sicer povsod enak, toda rudarska organizacija ima težak boj za obstanek, ker so politične razmere popolnoma drugačne v Zapadni Virginiji kot v omenjenih državah.

V Zapadni Virginiji so si premogovniški podjetniki znali priboriti večjo politično kontrolo, kar dokazujejo razne sodnijske prepovedi proti rudarjem in obširen in sirov nastop pobojnikov v službi premogovniških podjetnikov proti rudarjem.

Ako bi premogovniški podjetniki ne imeli velikega političnega vpliva v Zapadni Virginiji, bi bile sodnijske prepovedi zelo redke in malo bi se slišalo o nastopu najetih pobojnikov ob času sporov. Skoraj vsak premogovniški podjetnik, ki v tej pokrajini obratuje neunijski premogovnik, uživa zaščito sodnijskih prepovedi. Te sodnijske prepovedi so kasnejšega izvora in sicer izza let 1922, 1924 in 1925, toda umerjene so po najstarejši sodnijski prepovedi, ki jo je izposlovala Hitchmanova kompanija. Ta prepoved sloni na takozvanem "yellow-dog kontraktu," ki prepoveduje uniji nagovarjati rudarje, da prelomijo individualne pogodbe s premogovniškimi podjetniki. Kdor podpiše ta kontrakt, se zaveže, da noče imeti nobenega stika z unijo, dokler dela pri kompaniji. To sodnijsko prepoved je priznalo tudi najvišje zvezno sodišče in je bila tako raztolmačena, da se ustavi vsako unijsko delovanje, razen takega delovanja, ki ga vršijo dobrotvorne organizacije.

V tej pokrajini je sedem tisoč rudarjev. V organiziranih rudnikih pa dela le 1,800 rudarjev. Polovica drugih je prizadeta zaradi stavk. Ti rudarji spadajo pod jurisdikcijo okraja štev. 6. Brezposelnost je velika, pa vendar ne tako, kot je v Ohiju, kjer sta dve tretjini rudarjev brez dela, v državi je pa vseh rudarjev okrog 50,000.

Položaj v Zapadni Virginiji bi bil popolnoma drugačen, ako bi se rudarji zavedali svoje politične moči. Če bi rudarji kot en mož glasovali proti vsakemu kandidatu, ki ga postavita demokratična in republikanska stranka, bi se politični vpliv premogovniških podjetnikov pričel hitro zniževati in končno bi bil enak ničli. Demokratični in republikanski političarji bi spoznali, zakaj politična tehtnica poteguje na drugo stran in pričeli bi popuščati, še preden bi bili popolnoma poraženi. Nasprotno bi se pa politična moč rudarjev in drugih delavcev večala in bi postala tako jaka, da bi zdrobila politični mašini obeh starih strank.

Še preden bi se to vršilo, bi pa sodnijske prepovedi postajale redkejše in končno bi popolnoma izginile.

Tudi najetih pobojnikov bi bilo vedno manj. Njih število bi se krčilo in končno bi zadnji odromali iz Zapadne Virginije. Podjetniki bi spoznali, če hočejo obratovati svoje rudnike, da se morajo z zastopniki rudarjev usesti k mizi in z njimi pogajati pod kakšnimi pogoji bodo rudarji delali.

Zdaj seveda tega ni. Premogovniški podjetniki se obnašajo kot gospodarji, ki ukazujejo rudarjem, kako morajo delati, v kakšnih razmerah morajo delati in s kakšno mezdo se morajo zadovoljiti. In to vse prihaja od tega, ker rudarji nočejo uvideti potrebe politične delavske organizacije. Izvzeta je seveda mala peščica, ki je to resnico že zdavnej spoznala. Ampak ogromna večina še vedno tako voli, kot so volili njegov oče, njegov stari oče in njegov praded, ker ne razume, da danes živimo v popolnoma drugih časih, kot so živeli naši pradedje ali drugi naši predniki. Danes se človeška družba deli v dva odločno različna razreda. In sicer v razred kapitalistov in razred delavcev. In če kdo misli, da lahko kdo zastopa v zakonodajnih zborih interese obeh razredov, se hudo moti.

JAVNA GOVORNICA

Glasovi članov S. N. P. J. in čitateljev "Prosvete".

Stvarna razprava o delavski organizaciji.

Braddock, Pa. — Skoraj šest mesecev je že preteklo po osmi redni konvenciji S. N. P. J., pa do danes se še nisem oglasil v Prosveti. Vzrok je, ker sem videl, da imajo naši uredniki čez glave dela po konvenciji, kakor je bilo tudi povedano pred delegacijo na konvenciji, med katero sem bil tudi jaz. Vzrok je tudi, ker sem videl v Prosveti, da so dopisniki zelo pridni po konvenciji. Še nikdar se niso tako pridno oglašali v Prosveti kakor ravno po osmi redni konvenciji S. N. P. J. Zato sem čakal, da uredniku Prosvete olajšam delo z raznovrstnimi vprašanji in kritikami od vseh strani.

Da je naš urednik Prosvete br. Jože Zavertnik res boritelj za delavce se ni izkazal samo na konvenciji, temveč vidimo tudi v Prosveti. To mora tudi priznati vsak čitatelj, ne samo svobodomiselni delavci, temveč tudi naši nasprotniki. Ne prekosijo ga v nobenem slučaju, četudi se poslužijo laži in grdega napadanja. Br. Jože Zavertnik stoji trdno za proletarijat v Ameriki in v stari domovini. Kdor govori ali piše, da urednik Prosvete br. Jože Zavertnik ni pravi boritelj in učitelj delavstva, smatram, da je lažnik. Ali ne čitate veliko podučnih člankov v Prosveti o vsakovrstnih organizacijah delavstva? Ali ne čitate odgovorov nasprotnikom in izkoriščevalcem delavstva? Ne čitate člankov v Prosveti, ki so v korist S. N. P. J. in članstva? Mislim, da ste to vse čitali. Toda ali ste nasprotno že čitali članke v Prosveti, v katerih bi izdajal delavce in jih silil pod kapitalistični jarem? Ali ste že čitali v Prosveti članek, ki bi silil delavce k delu, kjer je stavka? Ste li morda že čitali v Prosveti kak članek, ki bi branil vstop k S. N. P. J. najbolj vernemu in pobožnemu kristjanu ali najbolj brezvernemu judu? Ne, jaz mislim, da ne.

Tako so se lahko prepričali vsi delegatje na osmi redni konvenciji, da je imel urednik Prosvete pokum v vseh slučajih v prid delavstva in članstva S. N. P. J. Nasprotniki očitajo, da je socialist, da zatira katoliško vero itd. Nisem še nikoli čital ne slišal, da bi komu zabranjeval hoditi v cerkev k maši ali spovedi. Tudi ga še nisem slišal, ne od njega čital navodila, naj bi napravili revolucijo, kakor to slišimo in čitamo od nasprotnih strank. Zato mislim, ako je urednik Prosvete socialist in če so vsi glavni odborniki socialisti (tako jih smatrajo nasprotniki delavstva ter vohuni kapitalistov), so popolnoma na pravi poti.

Velikokrat sem čul, da je bil Jezus Kristus socialist, le rodu je bil judovskega, kakor pove tudi evangelij. Torej če smo podedovali vero, katero je učil socialist ter nas uči, da ne smemo zaničevati tega, kar smo podedovali, smo tudi podedovali nekak socializem, pri katerem ostane. Delavci moramo gledati na svojo poštenost in da vzamemo razumno stališče povsod, pa bodimo karkoli, klerikalci, komunisti ali karkoli. Resnica je, da so naši očetje bili katoličani, toda če so nekateri po svojem razumu uravnali prepričanje, nas ne sme to motiti, da bi delavci ne bili prijatelji med seboj in bi ne bili složni v naših organizacijah.

Ne mislite, dragi čitatelji, da sem korumpiranec, ko tako pišem, ali pa kdo ve kako velik socialist in morda celo kaj "nespodobnega". Ne, dolžnost je moja, kakor dolžnost vsakega zavednega delavca in tudi nezavednega klerikalnega in komunističnega delavca, da se vsi zavedamo tega, kar sem malo prej omenil, to je, da stopimo vsi na tisto pot, ki nas pelje do zmage delavstva nad kapitalizmom.

Pustimo vsako nizkotno strankarstvo in ne verjemimo takim, ki bi pobili delavstvo in nam odprli pot v sužnost. Saj smo itak malo manj kakor sužnji, ker delati moramo dosledno tako kakor nam ukazujejo mogotci. Oni se ne ozirajo na to, kdo je socialist, kdo komunist in klerikalec ali demokrat, samo pravijo: Delavec delaj za malo plačo nevarna opravila, da mi napraviš kaj dobička, predno izgine tvoj nezavedni duh. To vidimo iz delavskega časopisja, ki nam opisuje katastrofe, koliko delavcev je podsulo tu, koliko jih je zgorelo v razstrelbi tam itd. Pri tem prav nič ne povejo vesti, ali so bili delavci klerikalci ali komunisti ter če je bil med ponesrečenci kak socialist in demokrat, čeprav so bili prav vsi ti med ponesrečenci, ki so vsi dali življenje za enega — za kapitalista.

Še druga resnica je, katere delavci ne smemo pozabiti, namreč da v takih vesteh nikdar ne opazimo, da bi ubilo kapitalista. To dovolj priča, kdo nosi življenje na tehtnico v nevarne rove in tovarne. Radi tega kapitalisti tudi zelo radi vidijo, da so delavci pri raznih strankah, ker vedo prav dobro, da če je več strank, toliko več je nasprotstva med delavci. Nesložne lahko porinejo vse delavce pod en jarem. Ta jarem je sužnost, kakoršna je že bila, in sicer da se bodo vse delavske stranke morale ukloniti mogotcem ter delati skupno brezplačno, morda komaj za bori košček kruha.

Tudi kapitalisti se štejejo strankarske, kar je zato, da dobe vpliv čez delavske stranke. Kadar se vrše volitve, si pa lepo razdele vsi skupaj štrankarska imena, češ, ta je socialist, republikanec, demokrat itd. Ko vidijo, da ni drugače pa prevzamejo vse stranke pa si izberejo kandidata, ki je njim po misli. Po volitvah pridejo zopet skupaj in si podajo s veseljem roke. Tako ostanejo vsi skupaj v eni sami kapitalistični stranki, s katero si pripravljajo boljšo prihodnjost ter se smejejo delavskemu strankarstvu. Delavci ostanejo po volitvah taki, kot so bili pred volitvami, pa čeprav jim je bilo pred volitvami obljubljeno od vsake stranke nekaj.

Moja ideja je, da delavec nikdar ne bo dosegel nič dobrega, dokler bo toliko strank. Ena sama pot je, ki bi delavstvo rešila, in ta pot je v združitvi vseh delavcev v eni stranki. Postali bi tako močni, da bi lahko prijeli mogotce za vrat, kakor nas sedaj oni tišče.

Združiti se moramo torej vsi skupaj v eno stranko, ki se bori proti kapitalistom. Člani moramo biti tiste organizacije, katera nas uči k pravemu principu in stoji na strani delavstva v nesrečah. Taka pa je S. N. P. J., izmed vseh naših delavskih organizacij stoji samo Slovenska narodna podporna jednota na strani delavstva. Ne ozirajte se na to, kdo je in kaj je glavni odbornik S. N. P. J., temveč glejte, da bodo taki odborniki, kot so bili do sedaj in so še sedaj, zakaj v veliki meri je tudi njih zasluga, da so oživeli tisto "mrtvo rojeno dete", kakor so nepremišljeni gospodje krstili S. N. P. J. pred dvajsetimi leti. Danes se slednji gotovo kesajo, ko vidijo, da se je tisto dete razvilo v korenjaka, ki se uspešno bori proti vsakemu sovražniku in povsod zmaga, dasiravno je staro še malo nad dvajset let.

Smelo trdim, da nobena slovenska organizacija v Ameriki ni tako napredovala v dvajsetih letih kot je S. N. P. J. To vidimo iz poročil. Kateri glavni odborniki se torej bolj zanimajo za delavstvo in organizacijo? Ali tisti, ki so ustanavljali že pred 30 in 40 leti, da še danes nimajo polovice toliko članstva kot S. N. P. J., ali tisti, ki se borijo dvajset let in je pod njih vodstvom organizacija tako ogromno zrastla na članstvu in premoženju?

Čitatelji, ko boste odgovorili na tidve vprašanji, ne boste govorili ne v javnosti pisali, da S. N. P. J. gre v propast zato, ker so glavni odborniki S. N. P. J. in urednik Prosvete taki in taki. Znano je, da so nekateri glavni odborniki skoro dvajset let v odboru S. N. P. J. in izreči moramo priznanje, da naše organizacije niso vodili v propast. Ravnotako je urednik Prosvete še čez dvajset let v bojih za delavstvo v Ameriki in v domovini in tako stoji trdno še danes, čeprav že pri letih, na strani S. N. P. J. ter odbija njene sovražnike.

Apeliram na čitatelje Prosvete in vse rojake, da se ne ozirate na drugo časopisje, ki samo pravi in piše, da je edino delavsko v Ameriki. Ako trezno premislite to, kar sem pisal, boste priznali, da je prava resnica in pristopili boste v tovarišijo z nami vred v našo najmočnejšo delavsko organizacijo S. N. P. J. v Ameriki. Naročite si Prosveto, v kateri boste dobili največ podučnih člankov o delavstvu in njega organizacijah. Prepričali se boste, da ste na pravem potu in stališču, ako ste člani S. N. P. J. in naročniki Prosvete.

Pozdrav vsem članom S. N. P. J. in čitateljem Prosvete. — Frank Penikvar.

Pred primarnimi volitvami.

Ely, Minnesota. — Meseca junija bodo primarne volitve v Minnesoti. Kaj bomo napravili Slovenci, to je vprašanje. Voditelji nove organizacije so imeli zadnjič zborovanje v S. N. D. Takrat so prišli naprej očitki, da uradniki ne delajo kakor nalagajo pravila, da bi se narod vzpodbujal k boljšemu napredku. Očitki so tudi letali, da uradniki hočejo igrati na kvarte s slovenskim ljudstvom v Elyju.

Gotovo bo vsak Slovenec premislil, da ne bo tako kot je bilo leta 1924, kar naši ljudje še danes obžalujejo. To pa naznanja, da bo precej huda bitka pri volitvah za okrajnega komisarja. Slovenci bodo gotovo postavili svojega kandidata, ker iz preteklosti so se prepričali, da niso dobili tega, kar so drugi obljubljali. Ko je bil rojak Frank Jenko za mestnega župana in so bili v večini tudi slovenski svetovalci, so bile za Slovence dokaj drugačne razmere. Ko na primer danes zapade veliko snega, dobe drugi delo, Slovenci pa smo izključno prezrti in naši stari delavci, ki bi lahko dobili kaj zaslužka, pa gledajo skozi okno in se jezijo. Če hočejo Slovenci spremembe, je gotovo potrebno, da jo izvrše sami. — Joseph Maveta.

Zakaj je malo dela po unijskih rudnikih?

Lisbon, Ohio. — Skušal bom malo napisati pa veliko povedati. Prvo seveda pišem o delavstvu, ker delavec sem.

Delo v naši okolici je na ničli. Dosedaj smo še nekaj delali, zdaj pa vse počiva. Vsakovrstne vzroke navajajo, pravega pa nočejo povedati. Naš veliki pan J. Lewis je pač vodil in končal stavko leta 1922. Lahko se še spominjate, čitatelji, koliko premogarjev je bilo na stavki. Vse je dobro kazalo, da bo naša zmaga; celo neorganizirani rudarji so se tega nadejali. To bi se bilo tudi zgodilo, da bi ne bili tako razcepljeno končali, prvo v Ohiju, drugo v Indiani, potem v Penni in Illinoisu. Veliko jih je ostalo na cedilu, dočim je odporni duh med rudarji takrat ponehal in pada, kakor tudi od tedaj pada naša organizacija. Odkritosrčen delavec mora to priznati.

Zdaj se pa vprašajmo, zakaj ni dela po organiziranih rudnikih. Zato ker cenejše delajo po neorganiziranih. Tam je produkcija cenejša in premoga tudi produciranega dovolj za današnje potrebe. Odpadnikov od organizacije je vedno več, kar nam dopoveduje, da bo storjeno napako težko popraviti. Rudarji moramo trpeti.

Malo je kritike o U. M. W., kakor je organizacija kritike in popravila potrebna. Čitatelji, tudi pri nas je potrebno malo več pozornosti obračati na rudarsko organizacijo, manj kritike pa imejmo tam, kjer je neumestna, namreč čez naše glavne uradnike S. N. P. J.

Slovenci smo tu dobro organizirani društveno in politično. V Power Pointu smo na zadnji društveni seji pri št. 358 S. N. P. J. razpravljali, da zgradimo društveni dom za našo naselbino. Glede našega kluba J. S. Z. se pa ne morem posebno hvaliti. Vedno ima enako število članstva. Na februarski seji smo izvolili dva delegata za ohijsko konferenco. Na konferenci sem bil navzoč tudi jaz. Tam sem slišal tolikokrat naglašane besede, ki jih je govoril s. Slayton iz Pittsburgha: Delavci, združite se! V govoru nam je dokazoval, kako se trusti združujejo v samo en velik trust, pri tem se pa jako malo zanima delavska masa za svoje organizacije. Napovedoval je še jako težke batine za delavca. Rekel je, naj pridejo, saj takrat bodo spregledali tudi tisti, ki imajo danes še mreno na očeh. Omenil je tudi, da ni treba pričakovati nobene pomoči od zgoraj doli. Podal nam je lepo sliko, kako dobro se razumeta ameriški bankir in Mussolinijev fašist. Oba sta čez organiziranega delavca. — J. Bergant.

ŽARKOMET

Vse lige grede po fige...

Z ligami je križ in žalost.

Kolikor je že bilo raznih lig, toliko je danes raznih grobov in težkih spominov za bivše ligaše.

Gotovo se še spominjate Slovenske lige. Če se ne več, tedaj je tudi spomin še v grobu. Vsekakor vam je bolj znano, kakšno prokleto življenje ima Protisalunska liga. Bridke težave in nadloge Liga za mir in demokracijo so še nekje zapisane. Kdor bi se rad zjokal, pa se ne more, naj pomisli, da je nekoč živela Liga zmernih žena... Če se ne motim, je bila v Los Angelesu Liga španskih devojk. Bila je... Liga bercev proti tobaku — bila je. Liga evangelistov za vpisanje vseh bivših vojščakov v Kristusovo armado — bila...

Dolga bi bila moja kolona, sedem milj dolga, če bi hotel zabeležiti imena vseh pokojnih lig.

Liga narodov je do danes največja liga na svetu, ki se je naligala. Ali pojde za ostalimi? Ali pojde? Ali pojde sneg, ko pride spomlad?

* * *

Črni boljševiki!

Pisani poljec (saj veste, kdo je) je spet nekaj skrampal. Hudo mu je, ker je Prosveta seznanila Slovence z Jos. McCabeom. Hudo je tudi bilo, ko je Prosveta poročala o nekem italijanskem duhovniku-profesorju, ki je bil pred kratkim izobčen iz cerkve, ker se je spri z dogmami. In, ali veste, kakšno ime je g. Trunk skrampal za ljudi, ki se zanimajo za odstopivše in izobčene duhovne? "Rdeči klerikalci!" McCabe ni že davno noben klerikalec; trideset let je že svobodomislec. Kljub temu, če mu daš prav, si "rdeči klerikalec".

Kutarski škrici, ki pokajo bunk, se novejše čase zatekajo h komunistom za municijo. Če morejo kje ujeti kakega bivšega rdečkarja, ga takoj postavijo na oltar. O Etbinu Kristanu pravijo, da je "potegnil delavce". Če bi se Kristanu danes zmešalo, da bi šel na njihovo stran, bi mu čestitali s vsemi štirimi in blaženo natisnili vsako njegovo besedo. Kaj se to pravi po Trunkovo? Hm, črni socialisti in boljševiki!

* * *

Največja po generalih in stari deci.

Ti, Žarkomet, ki vedno svetiš in večkrat pišeš, da je S. N. P. J. največja slovenska organizacija po članstvu in premoženju, povej nam enkrat resnico! Tukaj mrzlično agitirajo za drugo jednoto in kričijo, da je največja. Pravijo, da ima 14 tisoč članov in milijon in pol v blagajni — in če bi vsi člani danes umrli — kako to? — bi dediči dobili vse svoje tisoče in še bi mnogo tisočakov ostalo v blagajni. Jaz nisem toliko študirana, da bi znala računati v milijonih, zato mi ti povej, kaj je več, milijon in pol ali dva milijona? — Gilbertska Mica.

* * *

Še malo Trunkovega bunka.

Moj fajmošter, kateremu je bilo usojeno, da se mora kregati na stare dni, priznava, da je cerkev pretvorila razne paganske praznike v svoje, pravi pa, da to ni nič hudega. Prazniki zdaj pomenijo nekaj drugega, niso več poganski. Ravno tako se glasi povest o župniku, ki je krstil gos za ribo, da jo je lahko pojedel na petek. Drugo ime in drugi okus. Ali ne bi Trunk ravno tako lahko priznal, da je cerkev na isti način adoptirala tudi razne paganske kulte in jih zavila v kristjanski plašč?

Najlepša pa je o zgodovinstvu Kristove osebe. On in milijoni so prepričani (kako so prepričani?), da je Krist zgodovinsko dokazana osebnost. Krist ni zapisal niti ene besede. G. Trunk pa pravi, da moj ded morda tudi ni znal pisati — torej ga ni bilo. Moja oseba res ni prav nič važna, ampak za deda se ne dam kar tako oropati. Vem, da živim — in še bolj ve g. Trunk! — torej je živel tudi moj oče in dva deda ne glede na to, če je kateri teh znal pisati ali ne. Kaj dokazuje Trunkov argument? Nič, absolutno nič! Zgodovinstvo Kristove osebe — dokler ni boljše evidence — je še vedno odprto vprašanje.

Da, g. Trunk, škoda je vašega papirja!

* * *

Ta že ni pisal.

Cenjeni Žarkomet! Posveti malo po naših planinah in tiho na uho povej onim, ki sumijo, da sem jaz pisal ono kritiko o veselici, da tega nisem napravil. Kritika naj iščejo, kjer hočejo, samo v moji koži ne. — Michael Cheligoy, Triadelphia, W. Va.

* * *

Na Balkanu (Minn.) ni izdajalcev.

Uredništvu Žarkometa: V Balkanu, Minn., ni izdajalcev, niti špijonov kakor poroča "Jeklena igla". Med nami ni nobenih zločincev; smo pošteni in zadovoljni ljudje, ki si skrbimo za svoj obstanek. Strupena "Jeklena igla" naj se podpiše in pove, koga misli. — Fred Kochevar.

K. T. B.

Delavske in druge razmere.

Weirton, W. Va. — Čeravno je tu velika tovarna in delo vsaki dan, je vendar delo jako težko dobiti. Mogoče se na spomlad kaj bolj odpre delo, ker tudi slišimo, da bodo tu gradili veliko tovarno. Plače imamo nizke kakor po vseh tovarnah, ker ni nobene organizacije. Človeka kaj kmalu in takorekoč brez vzroka odslove od dela. Taka je pravica za delavce. Vzlic temu je med zatiranimi jako malo sloge, celo veliko manj je je kakor med kapitalisti.

Delavec, ki zasluži od $100 do $250 je jako ponosen napram tistemu, ki zaslužimo po $50 do $60. Res jih je bolj malo, ki toliko zaslužijo, a če je kje kdo, je večinoma tak, ki gleda, da vedno ustreže kompaniji in se na vse načine prikupuje. Med Slovenci ni nobenega takega, ker tu nas je sploh samo par Slovencev.

Možje, ki varjejo Volsteadovo postavo, da ni kršena, so tu dokaj pridni. Tudi hudobni so. Naj povem dogodek.

Meseca februarja letos so prišli suhači v neko hišo že po polnoči. Preiskovali so, da bi dobili kaj prepovedane kaplje. Zadovoljili se niso in bili le nasilni. Oče devetih otrok se jim je nekaj upiral, to pa je zlikovce raztogotilo, policaj je potegnil samokres in ustrelil očeta devetih otrok. Ubijalcu tudi to ni bilo dovolj, sprožil je v nesrečnega očeta deset krogelj in podivjano streljal mrtvega kot divjo zver. Poleg vse svoje lopovščine še policaj svobodno diha, kar je umevno, ker je v službi kapitalistov. Ustreljeni je bil Poljak.

Taka je današnja družba in razmere, v katerih živimo v svobodni deželi. Delavce svobodno lahko pobijajo, kakor bi ne bilo dovolj namreč pri delu.

V naselbini imamo dve društvi, namreč S. N. P. J. in S. S. P. Z., ki pa ne moreta prav lepo napredovati. Delavci tod so namreč še daleč v nevednosti in nič ne drže do podpornih organizacij.

Pozdrav čitateljem Prosvete. — Leopold Mur.

Čikaška gledališča

"Plesoče matere".

Plesoče matere (Dancing Mothers) — kaj pa je to? Paramount družba je tako nazvala svoj najnovejši film, ki pride prihodnji teden v Chicago gledišče. Vsebina filma je res taka, da odgovarja naslovu. Film pokaže newyorška gledišča in kabarete, kjer bogati troti — med njimi marsikatera lahkoživa mamica — prekrokujejo dolge ali kratke, kakor je že letna doba, noči. Plesoče matere se vse lesketajo — tako njih nagi hrbti in skoro celo opraje, kot drago kamenje, raspostavljeno na raznih vidnih delih telesa. Film precej dobro pokaže življenje takozvane "boljše družbe", ki pa je kajpada stokrat slabša kot družba nas navadnih ljudi. — Conway Tearle, Alice Joyce in Clara Bow imajo glavne uloge.

In še nekaj podobnega.

V McVickers gledišču bodo prihodnji teden predvajali najnovejše filmsko delo Glorije Swanson. Film nosi naslov "Neukročena dama" (Untamed Lady) ter nam pokaže brezplodno življenje razvajene bogataške hčere, ki se zabava s srci, bogastvom, avtomobili, razkošnimi oblekami in — kajpada — moškimi. Tudi lepa slika "boljše družbe".

Ali želiš znati pravilno pisati in čitati angleško? Naroči si "Slovensko-angleško slovnico", katero je izdala in ima na prodaj Knjigarna Matica S. N. P. J.

Farmarji naj čakajo

Tako si menda misli administracija, ki noče uvrstiti v svoj program načrtov za odpomoč farmarjem. Coolidge posveča več paznosti carinam in drugim stvarem.

Washington, D. C. — Poslanec Hull iz Tennessee je v sredo v neki izjavi rekel, da si je predsednik Coolidge zatisnil ušesa pred prošnjami za odpomoč farmarjem. On pravi, da je Coolidge to storil, ker posveča administracija glavno pozornost vprašanju carin in nekaterim drugim ekonomskim vprašanjem, prav malo pa se briga za odpomoč našim farmarjem, ki na vsak način potrebujejo odpomoč.

Poslanec Hull pravi, da ga k tej trditvi sili dejstvo, da voditelji strank v obeh zbornicah, ki so bili nedavno na posvetovanju v Beli hiši, kjer so dobili gotovo take nasvete v tej stvari, niso pokazali zakonskim načrtom za odpomoč farmarjem nobenega prostora na kongresnem programu.

Poslanec Hull je nadalje omenil, da se nahajajo v Washingtonu zastopniki farmarjev iz enajstih držav, ki so prinesli svoje prošnje in zahteve pred predsednika in poljedelskega tajnika, a sedaj vidijo, da se jih sploh nič ne upošteva.

Poljedelski odbor poslanske zbornice ima sedaj v svojih rokah zakonski načrt za odpomoč farmarjem. Načrt je bil sestavljen na nedavnem poljedelskem zboru v Des Moines. Vse pa kaže, da bo imenovani odbor načrt vrgel v koš ali pa ga tako zmrcvaril, da ne bo podoben sam sebi.

MALOMARNOST ŽELEZNIŠKE DRUŽBE JE UBILA DELAVCA.

Hammonton, N. J. — Pensilvanska železniška družba ima v navadi, da pusti voziti vlake, ki tečejo proti jugu, na progi, ki je za vlake proti severju in narobe. Ta grda navada je povzročila že več pritožb. Zdaj je postal žrtev te malomarnosti Elias Bretha, 34 let stari pregledovalec proge, ki se je ravnal po starem pravilu, da je šel proti severju po progi, po kateri vozijo vlaki proti jugu.

General Brusilov umrl.

Moskva, 18. marca. — General Aleksij A. Brusilov, vrhovni poveljnik ruske armade na avstrijski fronti v svetovni vojni, je včeraj umrl za pljučnico.

(Gen. Brusilov je bil eden najslavnejših generalov v stari ruski armadi. Ko je izbruhnila revolucija, se je pridružil revolucijonarjem in dolgo časa je bil glavni inšpektor kavalerije v rdeči armadi. Pred dvema letoma so ga sovjeti upokojili s $150 na mesec. Brusilov je imel dva sina; eden je bil v beli armadi, drugi pa v rdeči — in oba sta bila ubita v civilni vojni.)

IZ PRIMORJA

Smrtna kosa. V Trstu sta umrla Ana Lavrenčič in Jernej Žiberna, v Opatjemselu na Krasu je preminul Alojzij Marušič. V Podgori pri Gorici so pokopali 83letnega Josipa Bregantiča, ki je bil delovodja v bivši papirnici.

Strašna nesreča se je zgodila v tovarni strojev pri Sv. Andreju v Trstu. 19-letnega težaka Josipa Bizjaka je pritisnil parni valj k velikemu tovornemu vozu in mu zmečkal glavo. Smrt je bila hipna.

Razočarani idrijski rudarji. Dogovorjeno je bilo, da se bo vršil pogovor radi plačilnega pravilnika. V Idrijo je prišel glavni pokrajinski tajnik delavskih sindikatov Castellani. Odbor delavskega sindikata je bil povabljen na sestanek. Čakali so dolgo časa, končno pa so izvedeli, da gospoda tajnika Castellanija ne bo. Mudil se je v gradu in se tam pogovarjal z gospodo, potem pa je odpotoval. Kaj je sklenila gospoda v uradu rudniškega komisarijata, se ne ve, verjetno pa je, da nič takega, s čemur bi bili idrijski rudarji zadovoljni. Pri ustanovitvi sindikata se je obljubljala delavcem poštena pomoč, sedaj pa fašistovski tajnik z zastopniki delavstva niti govoriti noče!

NAROČITE SI KNJIGO
"Ameriški Slovenec"

Zakaj je imel provokator policijo pripravljeno?

Provokator in njegovi ožji podporniki so se bali, da bo kateri izmed udeležencev shoda fotografiral provokatorja Ernest Bartulovića, pa je bila policija pripravljena, da to prepreči.

Ko so provokaterjevi podporniki zakričali svoj običajni 'buuu', je bilo seveda znamenje, da mora priti policija na pomoč, da se zabrani fotografiranje provokatorja. Ta strah je bil odveč, ker je bila provokaterjeva identiteta dognana. Policija je bila nepotrebna, ker je en sam udeleženec vprašal provokatorja, kako se piše. Provokatorji so navadno ljudje, ki imajo malo pameti, in v kritičnih trenutkih izgube tisto hladnokrvnost, ki jo kažejo navidezno. Le temu se je zahvaliti, da se je odkrilo, da je provokator Ernest Bartulovič govoril pod policijsko zaščito v Detroitu.

Ernest Bartulovič bi bil mogoče še lahko precej časa vodil za nos jugoslovanske delavce in jim pripovedoval, kakšen velik delavski mučenik je bil v stari domovini in kako velik delavski mučenik misli postati v Ameriki, ako bi mu ta nepričakovan dogodek ne potegnil nepričakovano krinko raz obraz in napravil njegovi provokatorski karijeri konec.

Kljubtemu, da je zdaj njegova karijera odkrita, bo Prosveta še nadaljevala s vprašanji na provokatorja, da bodo ameriški delavci spoznali, kaj je delal in počel v stari domovini. Za delavce bo to zopet nauk: "Glej in pazi komu zaupaš."

Zakaj se provokatorji in vohuni zbirajo v Detroitu?

Zadnja konvencija Ameriške delavske federacije je sklenila, da se organizirajo delavci v avtomobilski industriji. Dasiravno je kasneje department kovinskih delavcev v Ameriški delavski federaciji sklenil, da organiziranje avtomobilskih delavcev preloži na kasnejši čas, so si kapitalisti, ki kontrolirajo avtomobilsko industrijo, mislili, da je previdnost mati modrosti. Zanje še vedno postoji nevarnost, da se prične z organiziranjem delavcev v avtomobilski industriji.

Provokatorji in vohuni so bili takoj odrejeni v Detroit in druga mesta, v katerih je avtomobilska industrija, ko je postal zaključek A. D. F. znan, da provocirajo delavce in med njimi vohunijo. Naloga provokaterjev je, da z radikalnimi frazami podžigajo delavce in da tako izvohajo, kateri izmed delavcev radikalno misli in bi se dal zapeljati k nelegalnim činom. Naročeno jim je, da posebno pazijo na tujezemske delavce, kajti te je lahko deportirati, ako niso državljani. Medtem ko vohuni in provokatorji opravljajo to delo za gospodarje v industriji, pa kapitalistično časopisje kriči, da je treba poostriti zakone proti tujezemcem, češ, da so tujezemski delavci nevarni prekucuhi za vlado Združenih držav. Ta krik ima namen spraviti skozi kongres postave, ki izpremene tujezemske delavce v navadne sužnje. Kdor izmed teh delavcev pa ne mara biti poslušen rob, tega se pa deportira.

Aswellova predloga za registriranje je očiten dokaz, kaj se namerava storiti s tujezemskimi delavci, ako bi šlo po želji kapitalistov.

Vohuni in provokatorji imajo dalje nalogo preprečiti snovanje vsake delavske organizacije, ki se legalnim potom bojuje za izboljšanje delavskega položaja, ker je delo take delavske organizacije konstruktivno. Ravnotako imajo vohuni in provokatorji nalog, da uničijo vse delavske organizacije, ki že postoje in ki se legalnim potom in konstruktivno bojujejo za izboljšanje delavskega položaja. To poizkušajo izvesti z najnesramnejšimi lažmi in obrekovanjem.

Vohune in provokatorje vidimo vselej na delu tam, ker se pojavijo spori v industriji. Provokatorje in vohune smo videli na delu, ko so pričeli premogovniški podjetniki kršiti jacksonvillsko pogodbo. Takrat so hujskali rudarje, da jih zapeljejo k nepremišljenim činom, ali da razbijejo njih organizacijo, da bi premogovniški baroni imeli toliko lažje igro.

Danes so provokatorji in vohuni na delu v Detroitu in v vsakem mestu, v katerem je avtomobilska industrija. Gospodarji v tej industriji hočejo izvedeti, kaj delavci mislijo in preprečiti organiziranje delavcev. Nastop teh provokatorjev in vohunov je tak, kakoršen je bil, ko so premogovniški baroni pričeli kršiti jacksonvillsko ponudbo, v stavki jeklarskih in železničarskih delavcev in pri vseh velikih stavkah ali velikem delavskem gibanju za izboljšanje razmer.

Zato naj bodo delavci previdni in naj pomagajo razkrinkavati vohune in provokatorje. Med vsemi izdajalci so najgrši in najbolj ogabni vohuni in provokatorji, ki se dajo najeti od gospodarjev v industriji, da prodajajo svoje lastne tovariše največjim sovražnikom delavstva.

Petdesetletnica telefona

"Mr. Watson, please come here, I want you." Dne 10. marca je minulo ravno petdeset let, odkar je bil ta stavek izgovorjen v podstrešni sobi neke hiše v Bostonu, in glas onega, ki je izpregovoril te besede, se je slišal na telefonu v neki sosedni sobi. Nič posebnega za ljudi, ki danes živijo, kaj ne? Ali s temi enostavnimi besedami se je otvorila nova zgodovinska doba v vzajemnem ljudskem občevanju. Kajti govornik je bil Aleksander Graham Bell, iznajditelj telefona, in te besede so bile prvi ljudski glas, prenešen po žici.

Ta uspeh ni bil posledica golega slučaja. Že skoraj leto poprej sta Bell in njegov pomočnik Thomas A. Watson uspela prenesti po žici prvi glasbeni zvok, enostavno brnenje urnega peresa. S tem pa je bilo ovladano temeljno načelo telefona, ali trebalo je še mnogo tednov poskušanja predno je telefon začel govoriti.

Toda dasi je bil s tem iznajden aparat za prenašanje človeškega glasu na daljavo, vendar trgovski uspeh ni sledil takoj. Začetkoma so ljudje smatrali telefon kot znanstveno igračo, nesposobno za praktično življenje. Še le velika razstava, ki se je vršila v Philadelphiji l. 1876 v proslavo stoletnice ameriške neodvisnosti, je seznanila širše občinstvo s to novo iznajdbo. Ali celo tedaj, ko je Bell prvič razstavil svojo iznajdbo, je vzbudila le malo pozornosti, dokler ni Don Petro, tedanji brazilijanski cesar, obiskal razstavo. Bell, ki ga je že prej poznal, mu je razkazal svojo iznajdbo. "Moj Bog, saj govori," vzkliknil je cesar. Ta dogodek je vzbudil pozornost razsodnikov razstave in Bellov telefon je kmalu postal glavna atrakcija razstave.

Pa tudi potem je trebalo še dolgo časa, predno so začeli izkoriščati novo iznajdbo. Meseca maja prihodnjega leta je bila postavljena prva javna telefonska zveza. V avgustu je bilo v rabi 778 še jako primitivnih telefonskih aparatov. Kaka razlika z današnjim dnem, ko je v Združenih državah v rabi 16 miljonov telefonskih aparatov.

Ko je bil končno zagotovljen uspeh nove iznajdbe je razvoj postal hiter in telefonske zveze so se razširile po vsej deželi. L. 1915 je iznajditelj v aparat, ki je bil posnetek izvirnega aparata, zopet izgovoril one prve telefonske besede, s katerimi je l. 1876 pozval Mr. Watsona iz sosedne sobe. Mr. Watson pa je topot odgovoril: "Treba mi danes teden dni, predno pridem k vam." Bell je namreč govoril iz New Yorka in Watson je odgovarjal iz San Francisca. — F.L.I.S.

Mazur bo demonstriral svoje odkritje.

Lorain, O. — John F. Mazur, bakteriolog, ki trdi, da je odkril proces ustvarjanja živih stanic, je dobil priložnost demonstrirati svoje odkritje pred znanstveniki na podlagi pogojev, ki mu jih določijo. Mazur je ponovno izjavil, da se prav nič ne boji demonstracij pred komurkoli. On še vedno vztraja, da je naredil šestnajst vrst živih celic iz kemičnih snovi in proces lahko ponovi vsak čas. Na isti način je ustvaril tudi 5000 vodnih polžev.

Mazur bo demonstriral pred skupino biologov, kemikov in bakteriologov.

Slepota ozdravljiva pri živalih

Senzacijonalni uspehi ženevskega profesorja Guyenota.

Vsak dan nas znanost presene ti z novim uspehom. Ni še dolgo, kar smo poročali o najnovejših posrečenih zdravljenjih bordojskega zdravnika dr. Boanefona, ki je že nad dvajsetim vojni oslepelim nesrečnikom povrnil vid. Sedaj pa poročajo švicarski listi o uspehu E. Guyenota, profesorja na ženevski univerzi, ki je sicer za enkrat še malo pomemben, ki pa utegne postati v doglednem času uprav epohalnega značaja.

Profesor Guyenot se že več let bavi s problemom slepote na živalih. Izvršil je tekom dolgoletnega prakticiranja neštevilno eksperimentov na živalih nižjega reda in posrečilo se mu je, da je marsikateri vrnil izgubljeni vid.

V razgovoru z dopisnikom londonskega lista "Daily Express", je profesor razlagal, kako se mu je posrečil eksperiment na neke vrste močeradu. Prerezal je živali optični živec, ki spaja mrežnico z možgami, radi česar je seveda močerad oslepel. Ta prvi poskus je profesorju služil le v to, da je potrdil njegovo teorijo, da začno namreč očesna vlakenca takoj po operaciji znova poganjati v smeri proti možganom.

"Očesne celice" je dejal profesor Guyenot, "imajo izrazito lastnost, da hitro regenerirajo prerezana vlakenca in usmerijo, če so okoliščine ugodne, njihove poganjke proti staremu optičnemu živcu, odkoder dosežejo možgane, radi česar žival zopet spregleda."

Na podlagi tega dejstva je eksperimentator poskusil s cepljenjem oči, ki jih je izrezal zdravemu močeradu ter jih prenesel v očesne votline operirane živali.

"Cepljenje samo na sebi," je izjavil profesor, "ni bogzna kako delikatna operacija; važno je le, da cepljeno oko obnovi kontakt z možgani. Reči morem, da so moji poskusi, vsaj v teoriji, pokazali pozitiven uspeh."

Profesor je novinarju pokazal tri močerade, na katerih se mu je operacija posrečila (v vsem je učenjak preizkusil svojo metodo na 84 živalih). Približal je roko posodi v kateri se je nahajal operiran močerad ne da bi se najmanj dotaknil površine vode. V hipu je močerad priplaval na površje in sledil sleherni kretnji profesorjeve roke. To je bilo mogoče le, ker je žival videla.

Proti koncu razgovora je učenjak izrazil upanje, da se mu bodo slični eksperimenti posrečili tudi na podganah in na višje razvitih sesalcih. In poln optimizma je dodal:

"Mislim, da ni več v nedogledni dalji čas, ko bomo lahko rekli o človeku kar moremo danes žal reči samo o živalih: Bodi luč v tvojih očeh!"

NAŠI ODRI

Igra Mladinske godbe v Girardu.

Girard, Ohio. — Mladinska godba bo vprizorila igro neponanega očeta "O ta maček!" To je burka v enem dejanju, ki bo predstavljena v soboto zvečer. Pričetek predstave bo ob 7:30. Vrši se v Slovenskem domu na stop 14.

Igralci bodo predstavljali sledeče vloge: John Delčič, kapitalista Antona Breznika. Mary Dežman, kapitalistovo ženo Alojzijo. Polaka, kapitalistovega bratranca bo igral Anton Dežman, kuharja Močnika John Matekovič, slugo Jožeta John Cigolle, deklo pa Jennie Cigolle.

Občinstvo je uljudno vabljeno, da poseti šaljivo igro v obilem številu. Igra je nekaj novega na našem odru, ter bo smeha in zabave dovolj za vse navzoče. Pripeljite vse svoje znance in prijatelje, da bodo tudi oni deležni neprisiljene zabave. Mladinska godba vabi vse Slovence od tu, iz Nilesa, Warrena, Youngstowna, Ohio, in iz Farrella, Pa. Farrelčani, udeležite se zabave in tudi mi vam bomo šli na roke čimbolj mogoče pri vašem delu za delavski dom.

Po igri je ples in prosta zabava. Odbor Mladinske godbe bo poskrbel dobro postrežbo. Vstopnina za moške je 50c, za ženske pa 35c. Otroci so prosti. Kislih obrazov vem, da ne bo, ker bo preveč smeha.

Torej še enkrat vabljeni vsi v Slovenski dom dne 20. marca, če želite videti velikega črnega mačka. Na svidenje! — **John Cigolle**, član Mladinske godbe.

Vesti iz Jugoslavije

PREMETENA SLEPARIJA.

Dva neznanca sta oslepa rila bogatega mlinarja za 200.000 dinarjev.

Varaždin, 18. februarja.—Dne 16. februarja se je pripetila tukaj zelo premetena sleparija. K bogatemu mlinarju Stjepanu Mužku je prišel neznanec, ki ga je vprašal, ali nima morda na prodaj kako hišo v Varaždinu. Mužek je vprašanje potrdil in ga odvedel s seboj, da mu jo pokaže.

Na cesti sta srečala drugega neznanca, ki ju je ustavil z besedami: "Gospoda sta gotovo iz Varaždina? Iščem namreč odvetnika, da mu izročim 35 tisoč dolarjev, ki sem jih dobil iz Amerike. Testamentarno je namreč določeno, da dobi od tega zneska mesto Varaždin 30,000 dolarjev v dobrodelne namene, ostanek 5000 dolarjev pa kak odvetnik za njegov trud in druge pristojbine, ki so s tem poslovanjem v zvezi. Sedaj sem pa izgubil naslov odvetnika, čigar ime mi je bilo priporočeno. Da to zadevo čimprej uredim, potrebujem namesto odvetnika, kar je koncem koncev vseeno, dva ugledna Varaždinca, da jim morem izročiti ta denar s prošnjo, da ga izročita na pristojnem mestu v dobrodelne svrhe. Ali ne bi hotela gospoda prevzeti iz ljubeznjivosti ta posel, da mi tako olajšata delo?"

Neznanec, ki je šel z mlinarjem, je takoj privolil v prošnjo, rekoč, da sta iz Varaždina in da sta pripravljena položiti kavcijo za izročene dolarje. Pregovoril je tudi Mužka, da sprejme mesto posredovalca v tako plemeniti svrhi.

Mlinar je to res storil in stopil s spremljevalcem v podružnico Prve hrvatske štedionice, kjer je dvignil 150,000 Din in v Kreditni banki 50,000 Din. Ta denar je izročil neznancu, ki je prvotno iskal odvetnika, zato pa prejel od njega kaseto, v kateri je bilo 35,-000 dolarjev. Neznanec je kaseto pred obema zaprl in jo nato zaprto izročil mlinarju, nakar se je uljudno poslovil in šel domov, kjer se je kmalu poslovil od njega tudi prvi neznanec, ki je prišel k njemu radi prodaje hiše. Ko je Mužek potem odprl kaseto z dolarji, je našel v njej le tri dolarje, vse drugo pa je bil navaden papir.

Danes so prišli v Zagreb varaždinski detektivi, ker vse kaže, da sta bila oba neznanca v zvezi in da sta drug drugemu pomagala oslepariti mlinarja Mužka za 200 tisoč dinarjev. Vsi znaki govore za to, da sta prefriganca Zagrebčana. Policija je marljivo na delu in upa, da bo sleparja kmalu prijela.

Fr. Ž.:

PARTE

Ne vem, kako je to, da mrtvaška oznanila ali parte tako rad pišem. Za parte mi je nebo naklonilo poseben dar. Vsi tako pravijo in mi čestitajo, da imam za parte veliko večji dar kakor na primer za drame. Poezija je pač nebeški dar—nikdo si ne more izbirati, kakšen dar da bi rad imel. Ampak nekateri dobe dar za to, nekateri za to—vsak pisatelj ima svoj dar in se po tem vsakemu pozna, kam pri njem muza moli taco.

Zadnjič sem bil bolan. Precej bolan, mislim, da sem bil. Zdravnik mi je strogo prepovedal slehrno kegljanje in kajo—to me ni preveč bolelo, ker sploh ne kegljam in ne kadim. Dovolil pa mi je slatine vsak dan eno žlico—to me je bolj vznemirilo. Pa sem legel v posteljo, premišljati sem pričel minljivost sveta in sestavljati svoj parte.

Parte sestavljati ni majhna reč. Prvič mora biti parte umerjen po človeku. Jaz nisem Cibčev Jaka ali Taradajev Fida ali kateregakoli kovača pes. Pa mi mora biti tudi parte umerjen po mojem kopitu. Tega nekateri ne vedo in potem imajo parte s predolgimi hlačnicami, takega, da bi si ga lahko pod pazduho zapeli. Ali pa imajo star, ponošen parte, kakor da so ga kupili v starini ali na farovški licitanti. S takimi parte igrajo jako slabo figuro!

Drugič ne sme biti parte bazarski pofelj, ampak mora biti tak, da ga ljudje čitajo z zanimanjem in ga potem lepo izstrižejo iz novin in spravijo, da jim bo za zgled in vzorec ob potrebi. Kar se mene tiče, jaz rajši sploh ne bi umrl kakor da imam pofelj parte!

Ležal sem torej v postelji in si sestavljal parte, pa sem jih sestavil kar več, da bo za vsak primer na razpolaganje in da ne bo zadrege zastran njih.

No, stvar se je potem zasukala, bile so reči in razmere—kratko povedano: ta hip pri nas za parte nimamo potrebe. Zato jih ponujam na prodaj—zaradi pomanjkanja prostora—ali kakor se reče: occasion. Veliki occasion! Oddajo se parte, tudi posamič! In so pripravni za takojšnjo uporabo, edino le ime bo izpremeniti! Resni interesentje se vabijo, da si jih tukajle ogledajo!

I.

Dne tega in tega ob turobni 4. uri bo pogreb iz te in te hiše, od neizmerne žalosti skrušene dotal.

Kajti je dne tega in tega zapustil dolino solz spoštovani gospod

Fridolin Žolna

nenadomestni vladni svetovalec n. r., imejitelj zastavnega listka o srebrni uri z dvema pokrovoma, mnogoletni zvesti član stalnega omizja pri Gobi, naročnik raznih listov, oče četverih otrok, sin, pravnuk, stric in boter, svak podporučnika, nečak, zet, soprog in brat, dvakrat cepljen zoper koze z odličnim uspehom, natisnjen in večkrat priznan pisatelj itd.

Naj mu bo lahek pogrebni račun!

II.

Pevski na zdar!

Umrl je: Dolgoletni naš vrli tovariš

Fridolin Žolna.

Pogreb bo: Tega in tega dne od tod in tod.

Pelo se bo: Kakor običajno.

Sekirice prinesi vsak s seboj!

Toaleta: Veliki društveni znak.

Po pogrebu žalna seja v gostilni pri Ignaciju Bokalu.

Dalmatinsko vino po 11 Din, sveže domače klobase!

Zadnji Ti pevski na zdar, vrli tovariš!

Čez ulico 1 dinar ceneje.

III.

Umrl je naš

Fridolin Žolna.

Brez posebnega obvestila.

Ves svet ena sama silna solza, ki v njej razočarani tonemo obupani zaostali.

V naročje majke zemlje ga položimo ta in ta dan.

Hkratu z njim bo izročena majki zemlji v črno krilo nerazdružno zvesta mu garderoba. Kajti je bila blagopokojnikova želja, da ne bo gol pokopan.

Brez posebnega obvestila.
Večen mu spomin!
Brez posebnega obvestila.

IV.

Stalno omizje pri Gobi uljudno naznanja nepričakovano vest, da je preminul mnogoletni član

Fridolin Žolna.

Bil je najstarejši član omizja. Od same vztrajnosti si je nakopal kilo. Ta kila nam bodi vsem v zgled in vzor!

Dolga je zapustil 35 Din 50 par. Prostovoljne prispevke sprejema natakar Žan.

V.

Fridolin Žolna

vljudno naznanja pretresljivo vest, da je dne tega in tega nenadoma umrl in da mu bo zadnja čast izkazana dne tega in tega. Zadnja ta čast bo hkratu njegova prva.

Vence hvaležno odklanja. Kaj bi z njimi!

Se priporoča.

Toliko parte sem bil napisal, pa je prišel pogledat zdravnik, kako je kaj pri nas in me je vprašal, kaj počenjam v postelji. —Letos imamo novega zdravnika, ker nam je prejšnji poslal račun.

Odgovoril sem, da [illegible] slatino, vsak dan [illegible] in zraven pripravljam [illegible].

Pa me je z [illegible] besedo nagnal kvišku in rekel, da je ženi ukazal v posteljo, ne meni—žena da je bolna in potrebna počitka, ne jaz!

S sabo je imel palico in sem res moral iz postelje.

Zdravnik je nov, pozna se mu, da mu razmere pri nas še niso znane. Razmere mu niso znane! Drugače bi vedel, da pri nas žena nikakor nima časa, da bi bila bolna in da bi polegala po posteljah. Kdo pa bo mesto nje gospodaril! Mar zdravnik? Ha?

ZABRANJENI VSTOPI IN DEPORTACIJE IZ ZDRUŽENIH DRŽAV

v polletju od 1. julija do 31. decembra l. 1925.

V prvem polletju [illegible] leta 1925-26 je bil 11,051 osebam zabranjen vstop v Združene države, 5,053 jih je bilo pa deportiranih po vstopu.

Od tega je bilo Jugoslovanov:

	zabranjen vstop	deportacija
Bolgarov, Srbov, Črnogorcev	[illegible]	[illegible]
Hrvatov in Slovencev	[illegible]	[illegible]
Dalmatincev, Bosancev in [illegible]govcev	[illegible]	[illegible]
Skupaj	[illegible]	199

V obeh kategorijah je [illegible] odstotek tistih, ki so bili [illegible] radi pomanjkanja [illegible]. V slučajih deportacije [illegible] drugi razlog vstop brez [illegible] iz Kanade, Mehike, Kube.

2,667 oseb je bilo deportiranih v Evropo, 981 v Kanado, [illegible] 223 v druge ameriške [illegible] v Azijo, od tega 165 [illegible] v Afriko, Avstralijo in [illegible] pa 61.

Na ladjah, ki so v tem [illegible] v ameriške luke, je bilo [illegible] slepih potnikov, 8,7[illegible] ki so dezertirali, pa je bilo [illegible] v istem razdobju.

Največje število [illegible] vstopov odpada na Angleže [illegible] dalje na Franc oze 1,827; na [illegible] Ircev je bilo izključenih [illegible] Mehikancev 648, Nemcev [illegible] cev 521; Židov 450, Italijanov južnih 414, severnih 102, Poljakov [illegible] Kitajcev 211.

Deportiranih je bilo [illegible] Mehikancev: 825; Angležev [illegible] 444; južnih Italijanov [illegible] 78); Ircev 262; Francozov [illegible] dinavcev 238; Škotov 217; [illegible] 205; Kitajcev 164; Grkov 10[illegible] zemcev 102; Afrikancev ([illegible]) 101.

SEZNAM PRIREDB SLOVENSKIH ORGANIZACIJ V CHICAGO.

Dr. št. 559, SNPJ.—Bunco Party.—V četrtek zvečer, 25. marca, v dvorani SNPJ., S. Lawndale Ave. in 27th St.

Dr. "Gorenjec" št. [illegible]—Veselica, v soboto, 17. aprila, v [illegible] Ogrski dvorani, 1412-[illegible] Ave.

Dr. "Nada" št. 102, SNPJ.—Bunco Party—v nedeljo, 18. aprila, v dvorani SNPJ.

Pevski zbor "Triglav."—Koncert v nedeljo, 25. aprila, v Hrvatskem narodnem domu v So. Chicago.

Soc. klub št. 1 JSZ.—Dramska predstava v nedeljo, 2. maja, v dvorani SNPJ.

Dr. "Zvon" št. 70 JSKJ.—Veselica v soboto, 8. maja, v dvorani SNPJ.

Pevski zbor "Sloga"—Koncert v nedeljo, 30. maja, v Hrvatskem narodnem domu v So. Chicago.

Dr. št. 1 SSPZ.—Piknik v nedeljo, 20. junija, na Steinnarjevem vrtu v Willow Springsu, Ill.

Zveza slovenskih organizacij—Piknik v nedeljo, 4. julija, na Steinnarjevem vrtu v Willow Springsu, Ill.

Dr. "Danica"—Piknik v nedeljo, 18. julija, na Albert Mischovem vrtu, Lyons, Ill.

Dr. "Zarja"—Piknik v nedeljo, 25. julija, na Steinarjevem vrtu v Willow Springsu, Ill.

Dr. št. 559 SNPJ.—Veselica v soboto, 2. oktobra, v dvorani SNPJ.

Dr. št. 86 SNPJ.—Veselica v soboto, 9. oktobra, v dvorani SNPJ.

Soc. klub št. 1 JSZ.—Dramska predstava v nedeljo, 5. decembra, v dvorani SNPJ.

IŠČEJO SE:

Fred Klim; zadnji znani naslov Bronx, N. Y.

Josip Mavrinac iz Cernika, Čavle; zadnji naslov St. Louis, Mo.

Franjo Pelc Pataki iz Varaždina; zadnji naslov Worcester, Mass.

Stevo N. Durašević iz [illegible] pri Koprivnici.

Martin Muje iz Kosavije; zadnji naslov Portland, Ore.

Dragiša Janković, zadnji naslov Latrobe, Pa.

Vilim Pokos iz Jalžabeta, Novi Marof; zadnji naslov Donora, Pa.

Štefan Regner; zadnji naslov New York, N. Y.

Rodbina Rudolf; zadnji naslov New York, N. Y.

Janez Škedel iz Vrha pri Ljubnem; zadnji naslov Fort Slocum, N. Y.

Georg Kasus, rojen l. 1855 v Krškem, Slovenija.

Marija Gorenc, rojena 1870 v Št. Rupertu, Slovenija.

Jovo Repaić iz Verije, Bosanska Dubica.

Jožef Zorine iz Sv. Jedrta, Laško, Slovenija.

Dmitar M. Maledović iz Vrginmosta.

Ćiro Stanojević iz [illegible]; zadnji naslov Granville, Pa.

Kdor bi o teh ljudeh kaj vedel, je naprošen, da naznani to komisarju za naselnike (Commissioner of Emigration) 1819 Broadway, New York City.

L. N. Tolstoj-J. Vidmar:

Rastopčin-Vereščaginova smrt

(KONEC.)

Toda takoj za tem vzklikom začudenja, ki je Vereščaginu ušel, je žalostno zakričal od bolečine in ta krik ga je ugonobil. Ona do skrajnosti napeta pregraja človeškega čustva, ki je še zadrževala množico, se je v tistem trenutku pretrgala. Zločin je bil pričet, treba ga je bilo dovršiti. Žalostni stok očitka je prevpil grozno in jezno rjovenje množice. Kakor poslednji sunek, ki razbija ladje, je planil iz poslednjih vrst zadnji nezadržljivi val, udaril prve, jih podrl in vse pogoltnil. Oni dragonec je hotel ponoviti svoj udarec. Vereščagin se je zakril z rokami in je s krikom groze planil proti ljudstvu. Dolgi fantin, na katerega je naletel, ga je zgrabil za tenki vrat in je z divjim krikom ž njim vred padel pritiskajočemu in navaljujočemu ljudstvu pod noge.

Eni so bili in trgali Vereščagina, drugi dolgega fantina. In krik poteptanih in tistih, ki so skušali rešiti dolgega fantina, so samo še drastili besnost množice. Dragonci dolgo niso mogli rešiti krvavega in skoro do smrti pretepenega delavca. In kljub vročični naglici, s katero je množica skušala končati pričeto dejanje, ga tisti ljudje, ki so Vereščagina bili, dušili in trgali dolgo niso mogli ubiti; toda množica jih je stiskala od vseh strani in se je ž njimi na sredi zaganjala zdaj sem zdaj tja in jim ni dala, ne da bi ga pokončali ne da bi ga pustili.

"Pa ga s sekiro ali kaj . . . Ali ste ga . . .? Izdajalec, Krista je prodal . . .! Še je živ . . . je trdoživ . . . Saj je zaslužil tako smrt. S sekiro . . .! Ali je še živ?"

Šele, ko se je žrtev jenjala boriti in se je mesto njenih vzkrikov zaslišalo enakomerno zategnjeno hropenje, se je jela množica okrog ležečega okrvavljenega trupla hitro prestopati. Vsakdo je pristopil, pogledal, kaj se je zgodilo, in se je z grozo, z očitkom in z začudenjem umaknil nazaj.

"O, ljubi Bog, ljudstvo je pa res kakor zver; kako naj bi bil še živ!" se je slišalo v množici. "In še mlad fant je bil . . . gotovo iz trgovske rodbine. Saj pravim, ljudje . . .! Pravijo, da ni pravi . . . Kako da ne . . . O, ljubi Bog . . .! Napačnega so pretepli; pravijo, da je komaj še živ . . . Ljudje, ljudje . . . kdo bi se ne bal" so sedaj govorili isti ljudje in so z bolestno žalostnim izrazom gledali mrtvo truplo s posinelim, s krvjo in prahom pomazanim obrazom in z razsekanim tenkim vratom.

Prizadevni policijski uradnik, ki je smatral za nespodobno, da bi ležalo truplo na dvorišču njegove svetlosti, je ukazal dragoncem, naj odvlečejo mrliča na cesto. Dva dragonca sta prijela za polomljene noge in sta potegnila truplo za seboj. Okrvavljena, s prahom pomazana, mrtva, obrita glava na tenkem vratu se je preobračala in se vlekla po tleh. Ljudstvo je tesnilo v stran od trupla.

Tedaj, ko je Vereščagin padel in se je množica z divjim rjovenjem zgrnila in zamajala nad njim, je Rastopčin nenadoma prebledel in je krenil, ne da bi sam vedel po kaj in kam z urnimi koraki in s povešeno glavo po hodniku, ki je vodil v sobe nižjega nadstropja, mesto da bi šel k zadnjemu stopnišču, kjer so ga čakali konji. Njegov obraz je bil bled in grof nikakor ni mogel ustaviti spodnje čeljusti, ki mu je drgetala kakor v vročici.

— Svetlost, semkaj . . . kam izvolite? Izvolite sem . . . — je spregovoril za njim drgetajoč, prestrašen glas.

Grof ni imel moči odgovoriti in se je pokorno okrenil ter šel, kamor mu je bilo rečeno. Pri zadnjem stopnišču je stala kočija. Oddaljeni hrup rjoveče množice se je slišal tudi tukaj. Grof je naglo sedel v voz in je velel peljati v svojo predmestno hišo v Sokolnikih.

Ko je dospel do Mesarske ulice, kjer ni bilo več slišati vpitja množice, se je pričel kesati. Z nejevoljo se je zdaj spomnil razburjenja in strahu, ki ga je pokazal pred svojimi podrejenimi. "Masa je strašna, masa je ostudna," je mislil po francosko. "To so kakor volkovi, z ničemer jim ne zadostiš razen z mesom."

— "Grof, en sam Bog je nad nami!" se je naenkrat spomnil Vereščaginovih besedi in neprijeten občutek mraza je zagomazel grofu Rastopčinu po hrbtu. Toda to čuvstvo je bilo trenotno; in grof Rastopčin se je prezirljivo posmehnil samemu sebi. "Imel sem druge dolžnosti" — je pomislil — "treba je bilo ljudstvo nasititi. Veliko drugih žrtev je že poginilo in jih gine za občo blaginjo;" in pričel je premišljevati o tistih splošnih dolžnostih, ki jih je imel napram svoji rodbini, napram svoji (poverjeni mu) prestolnici, in o samemu sebi — ne kot o Fjodorju Vasiljeviču Rastopčinu (menil je, da Fjodor Vasiljevič žrtvuje samega sebe za občo blaginjo), marveč o samemu sebi kot vrhovnemu poveljniku, o predstavniku oblasti in kot o carjevem pooblaščencu. "Če bi bil jaz samo Fjodor Vasiljevič, bi bila pot mojega življenja čisto drugače začrtana, toda jaz sem moral ohraniti i življenje i dostojanstvo poveljnika."

Ko se je nalahko zibal na mehkih vzmeteh kočije in ko ni bilo več slišati zvokov množice, se je Rastopčin fizično pomiril, in hkratu z fizičnim pomirjenjem mu je razum potvoril še razloge za naravno pomiritev. Misel, ki je Rastopčina pomirjevala, ni bila nova. Odkar svet eksistira in ljudje ubijajo drug drugega, ni še nikoli niti en človek izvršil zločina nad svojim sočlovekom, ne da bi se miril s prav to mislijo. Ta misel je "le bien public," predstavljana blaginja drugih ljudi.

Za človeka, ki ni v oblasti strasti, ni ta blaginja nikoli določena. Človek, ki izvršuje zločin, pa vselej točno ve, v čem je ta blaginja. Tudi Rastopčin je zdaj vedel.

Ne le, da si ni v svojem premišljevanju očital zločina ki ga je storil, marveč je bil še zadovoljen sam s seboj, da je znal tako dobro izkoristiti priložnost in da je kaznoval zločinca in hkrati potolažil množico.

"Vereščagin je bil sojen in obsojen na smrt," je premišljeval Rastopčin (dasi je senat obsodil Vereščagina samo v katorgo). "Bil je Judež in izdajalec; nisem ga mogel pustiti nekaznovanega in razen tega sem zadel dve muhi z enim udarcem; za pomiritev sem izročil žrtev ljudstvu in kaznoval sem zločinca."

Ko je dospel v svojo predmestno hišo in se lotil svojih družinskih poslov se je grof popolnoma pomiril . . .

ŠTIRJE ZGORELI.

Chicago. — Štiri osebe, dva otroka in mož ter žena, so zgorele v sredo zjutraj v štirinadstropni hiši, 2006 S. Dearborn st., Chicago, katero je uničil požar. Žrtve so zamorci.

Natančen račun. Ko je na Meklenburškem sodišče odmerjalo kazen po batinah, je moral vsak obsojenec po izvršeni kazni plačati batine po 6 šilingov. Zgodilo se je obsojencu, da je za kazen prejel 15 batin in ko je hotel kazen plačati, je na žalost videl, da ima v žepu samo novec za 16 šilingov, batin pa je prejel samo 15. Drobiža pa ni bilo. Tedaj je pa zadrego rešil sodnik: "Sluga, pritegni ga še enkrat, potem je račun pravilen!" Baje sta bila oba zadovoljna.

NAROČNIKI POZOR!

Znamenje (Febr. 28-1926) pomeni, da vam je naročnina potekla ta dan. Ponovite jo pravočasno, da vam lista ne ustavimo. Ako lista ne prejmete, je mogoče vstavljen, ker ni bil plačan. Ako je vaš list plačan in ga ne prejmete, je mogoče vstavljen vsled napačnega naslova, pišite nam dopisnico in navedite stari in novi naslov.

Naši zastopniki so vsi društveni tajniki in drugi zastopniki, pri katerih lahko plačate naročnino.

Naročnina za celo leto je $5.00 in za pol leta pa $2.50. Člani S. N. P. J. doplačajo za pol leta $1.90 in za celo leto $3.80.

Za mesto Chicago in Cicero za leto $6.50, pol leta $3.25, za člane $5.30.

Za Evropo stane za pol leta $4.00, za vse leto pa $8.00. Tednik stane za Evropo $1.70. Člani doplačajo samo 50c za poštnino.

Naročnino lahko tudi sami pošljete na naslov:

UPRAVNIŠTVO
"PROSVETA"
2657 S. Lawndale Ave.
CHICAGO, ILL.

PRODA SE MODERNO sezidana 6 sobna hiša, 50 čevljev dolga in 23 čevljev široka, elektrika, plin, kopel in gorkota v hiši, velika klet, garaža za dve kari. Lota stavbišče 30 čevljev široko. Oglasite se osebno pri lastniku: Mr. F. J. Paleček, 4137 W. Cullerton St. (po starem 20th st.), Chicago, Ill.—(Adv.)

Zdravniki pravijo, da slaba prebava in zaprtje povzročajo mnoge bolezni.

Teh težkoč se sedaj lahko hitro znebite s pomočjo novega zdravila.

Če vam vaš zdravnik še ni predpisal tega zdravila, kar pojdite v lekarno in kupite steklenico. Zove se Nuga-Tone. Je prijetno za vživati in celo mesečna zaloga vas stane okrog $1.00. Če trpite na slabi prebavi, ste zaprti, vas napenja po obedu, imate glavobol, lena jetra in slab duh, če vam je jezik umazan, ali če se slabo počutite, ste utrujeni in izčrpani vjutro, poskusite Nuga-Tone. Isto bo hitro učinkovalo. Nuga-Tone vam daje novo življenje in voljo, čudovito povečavašo moč in strajnost. Daje trdno, poživljajoče spanje, dober tek, stimulira jetra in regulira obisti, želodec in čreva. Poskusite ga samo za par dni in če se ne boste počutili boljši in zgledali boljši, nesite ostanek zavitka lekarnarju in on vam povrne vaš denar. Izdelovalci Nuga-Tone tako dobro vedo, kaj ista stori v takih slučajih, da primorajo vse lekarnarje jamčiti isto in povrniti vaš denar, če niste zadovoljni. Priporočano in na prodaj v vseh dobrih lekarnah. (Adv.)

Skupno potovanje v Jugoslavijo

se vrši na najboljšem francoskem parniku PARIS, ki odpluje iz New Yorka na 1. maja 1926.

Za potnike tega potovanja bode na parniku in na vlaku prirejene posebne ugodnosti. Poleg tega bo spremljal izkušen uradnik naše banke potnike prav do Ljubljane in skrbel za udobnost potnikov, zlasti bo imel na skrbi njih prtljago. Vsak rojak je vabljen, da se pridruži. Potniki bode dospeli domov v najlepšem času. Izrabite to priliko. Priglasite se čim prej!

Za nadaljna pojasnila o skupnem potovanju, kakor tudi glede drugih potovanj pišite na:

Slovensko banko
ZAKRAJŠEK & ČESARK
455 W. 42nd St., New York, N. Y.

Obrnite se na našo banko tudi:
Kadar pošiljate denar v stari kraj bodisi v dinarjih, dolarjih ali drugih valutah;
Kadar hočete dobiti denar iz starega kraja;
Kadar ste namenjeni dobiti kako osebo iz starega kraja; ali,
Kadar imate opravka s kako drugo zadevo v starem kraju.

Zastonj nadušljevim bolnikom.

Brezplačna poskušnja metode, katero lahko vsak vporabi brez vseh sitnosti, zgube časa ali dela.

Mi imamo metodo za kontroliranje naduhe in želimo, da to poskusite na naše stroške. [illegible]

FREE TRIAL COUPON
FRONTIER ASTHMA CO., 82-D, Room 82 D Niagara and Hudson Sts., Buffalo, N. Y. Send free trial of your method to:
....
....
....

POZOR SLOVENCI!

Potrebujemo zastopnike za prodajati importirano blago v sledečih državah: Arizona, Colorado, Montana, Washington, Oregon, Idaho, Wyoming, New Mexico, California, Nevada, Utah, Texas, Oklahoma, Kansas, Nebraska in v Arkansas. Pišite za pojasnila na: Franks Company, 2478 Blue Island Ave., Chicago, Ill. (Adv.)

Agitirajte za "Prosveto"!

DA SKUHAŠ DOBRO PIVO, PIŠI PO NAŠE PRODUKTE.

Imamo v zalogi slad, hmelj, sladkor in vse druge potrebščine. Poskusite in se prepričajte, da je doma pri kuhani vedno le najboljši in najcenejši.

Groceristom, slaščičarjem in v prodajalne železnine damo primeren popust pri večjih naročilih. Pišite za informacijah na:

FRANK OGLAR,
6401 Superior Avenue, Cleveland,

NOVI PRAVILNO IZBRANI NAOČNIKI ZASTONJ

na poskušnjo 1926

Ne pošiljajte denarja, ne vzamemo centa dokler niste zadovoljni.

Jaz vam jamčim pravilno izbiro naočnikov, ali ne vzamem niti enega centa. [illegible]

Pošljite ta kupon še danes.

Ime .... Starost ....
Pošta ....
Ulica in štev. ....
Box No. .... R. F. D. ....
Država ....

Krasen spominje

Zgodovinska spominska S. N. P. J. knjiga

"AMERIŠKI SLOVENCI"

Knjiga je ilustrovana z nad 200 slikami, obsega 632 strani, je krasno trdo vezana v plavih platnicah in ima zlate črke besedilo na hrbtu, ter krasen zlat znak S. N. P. J. na sprednji platnici. Sobratje in sestre S. N. P. J., ter drugi rojaki, knjiga je prvovrstno delo in na finem Star English papirju tiskana. Naročite takoj!

Cena je $5.00
s poštnino vred.

Naročnino pošljite na upravništvo Prosveta, 2657 So. Lawndale ave., Chicago, Ill.

Naročite lahko tudi ZAPISNIK 8. REDNE KONVENCIJE SNPJ., mehko vezan, cena 50c

Dvanajst let v samostanu

Spisal Joseph McCabe, bivši frančiškan in profesor v semenišču. Prevel A. K.

(Dalje.)

Veliko zanimanja vzbuja vprašanje, kako stališče zavzame rimska cerkev v novem boju. Običajno se napoveduje jako odlično stališče. Cerkev sama z veselim zaupanjem napoveduje svojo trdnost ter da se bodo vse druge sekte združile v nji ter da nazadnje ne bo drugega boja kakor med rimsko cerkvijo in racijonalizmom. Rimski katoličani se tudi bahajo, da so njih napovedi potrjene po mnogih neodvisnih opazovalcih. Macaulayjeva vizija o nesmrtni slavi papeštva, ki se mu pokazuje iz megle bodočih stoletij nad razvalinami Anglije in angličanstva je kajpada dobila veliko simpatičarjev. H. G. Wells sam je porabil svoje preroške sile za napovedovanje, da bo rimska cerkev preživela protestanstvo.

V splošnem pa navadno ni opaziti, da je velika razlika v podlagi napovedovanj v teh slučajih. Rim je ponosen na svojo intelektualno vrednost in je prepričan, da bo prišel čas, ko bo rimska vera splošna. Na drugi strani pa nekatoliški pisatelji, ki pišejo o bojih med Rimom in racijonalizmom žive pod vtisom, da Rim ne apelira na razsodnost. Ljudi razdele v dve kategoriji—racijonalne in ekstra-racijonalne—ter mislijo, da bo poslednji boj med razumnostjo in oblastjo Rima. Čudno nesporazumljenje je na obeh straneh. Rimski teologi napačno predstavljajo racijonaliste kot ljudi, ki zanikajo čudeže in slično samo iz razloga, češ, da so ultra-racijonalni in pri tem dosledno zanikajo njih resnične sposobnosti. Največ racijonalistov pa živi v mišljenju, da Rim zagovarja neracijonalno metodo in da zahteva slepo podvrženje razuma, mesto da bi nudil zadosten dokaz in da propoveduje v prvi in zadnji vrsti samo oblast. Ko žive v takih nazorih, ni čudno, če zaključijo, da je rimska cerkev najbolj sposobna med vsemi krščanskimi sektami, da jih preživi. Toda ta vtis je napačen.

Kakor racijonalist ne odbija nadracijonalnih teorij, če je dovolj zadostnih dokazov zanje, tako je tudi teolog dovzeten za razumevanje že radi zadostenja logiki. Katoliški način si sicer prilašča vzorno logičnost in vedno apelira na razum vpraševalca, v resnici tudi učijo, da mora "spreobrnjeni" racijonalec imeti svojo mero zaupnosti, predno mora biti "razsvetljen z lučjo vere." Sistem je bil opisan že v prejšnjem poglavju. Če racijonalec skuša dobiti razumne dokaze o eksistenci in osebnosti boga in neumrjočnosti duše (kar se običajno ne zgodi) in ako ga dokazi ne prepričajo, navadno ne pride do "spreobrnjenja." Če je prepričan o teh pointih, so mu na razpolago še druga dokazovanja čisto racijonalnega značaja, namreč o božanstvu Krista in krščanstva in o verodostojnosti svetega pisma. Takega "spreobrnjenca" v rimski cerkvi sprejmejo na poseben način, ko je pripravljen sprejeti za resnico vse trditve o avtoriteti in dogmah svetega pisma; še radi tradicij mora dopustiti vso avtoriteto rimski cerkvi.

Pri spreobrnjenju racijonalistá stoje na principu, da mora vsak spor glede kake dogme biti zagovarjan z obeh strani. Če kaka dogma vsebuje kaj, kar je proti človeškemu razumu, tedaj je treba zavreči ves sistem. Tak je nauk katoliške cerkve. Rimska cerkev se na ta način tudi pokazuje zelo racijonalistično, ko odbija kritiko racijonalistov pri kakih bolečih dogmah, kakoršne so na primer o sveti trojici ali o rešnjem telesu. Pravijo, da so očitki glede absurdnosti teh dogem ovrženi, radi česar je te dogme lahko razumno in zaupno sprejeti kot avtoriteto. Poleg tega, kadar se reče, da v rimski cerkvi živi nezmotljivi poglavar, je treba to sprejeti brez dvomov. Kopica bul, dekretov, enciklik in sličnega, kar so izdali papeži, ima samo disciplinarni učinek. Pobožno pa verjamejo mnogi, da ima božja previdnost roke zraven pri teh dekretih, čeprav jih večina duhovščine le malo upošteva. Doktrina o nezmotljivosti je skrbno sestavljena, tako da ne vključuje tudi njih. Velika dogma enostavno vodi do tega, da papež (ali cerkev) ne more učiti nove doktrine, ima pa posebno vodstvo v njegovih resnih izjavah (ki so redke), da nekatere doktrine prihajajo od božjega razodetja. V vsem devetnajstem stoletju sta bili podani samo dve taki določili. Niti Leon XIII., niti Pij X. nista izdala nobene. Iz tega je lahko umeti, kako veliko napako store tisti protestantje, ki gredo k Rimu radi njegovega nezmotljivega glasu (kakor da bi dobili nezmotljiv časopis pri zajuterku vsako jutro) in tudi kako neresnična je trditev, da je Rim samo nasprotnik razsodnosti ter da uči edino podvrženje.

Ne, rimska cerkev ne uči, da je pribežališče strahopetnih in sentimentalnih v preobratni dobi. Njeno moč je treba iskati v njenih določnih načinih in inštitucijah, ne pa v poziciji, da je nekako središče vseh sil, ki se upirajo racijonalizmu. Vse to je bilo že opisano tekom mojega pripovedovanja. V prvi vrsti ima rimska cerkev zelo dobro organizacijo, boljšo kot katerakoli krščanska sekta ali katera druga vera. Njene postave so vtelešenje volilne monarhije in oligarhije (v resnici se kanoniki prepirajo, dali bi zvali cerkev monarhično ali oligarhično), istočasno pa se cerkev izmakne vsaki nestanovitnosti demokratične oblike z dogmatično proglaševano oblastjo in ločenostjo od civilne oblasti ter s proglašanjem svoje nadnaravnosti. Cerkvena hierarhija, katere središče je figura, ki ji pripisujejo nekako nadnaravno oblast, zapoveduje strogo organizirani enoti kakih 200,000,000 pristašev. Rim kot dedič taktike, ambicije in kreposti Cezarja, najbogatejši z zakladi in umetnostjo, s pravcatim čebelnjakom advokatov in diplomatov, kontrolira in uporablja talent, ambicijo in zavist v armadi duhovništva. Z lahkim zaupanjem na ta način pridobi pozornost civiliziranega sveta.

Treba je premotriti tudi kompletnost, enotnost in slavospev teologičnega sistema. Od dni Janeza Damaščana do šestnajstega stoletja so porabili skoro vse talente civiliziranega sveta za zgradbo tega sistema. Vendar je sistem skozi deset stoletij ostal takorekoč nespremenjen ter je pridobil pripadništvo malone vsega izobraženega sveta.

(Dalje prihodnjič.)

NOVE prave VICTOR glasne PLOŠČE

Nobaj novega, [illegible] Noben dom bi ne smel biti brez teh [illegible] Naročite jih takoj, dokler zaloga ne pojde.

[illegible] Igra na harmoniko Mr. Ivan Potokar iz Conemaugha, Pa. [illegible]

IVAN PAJK, Victor Dealer,
24 Main Street Conemaugh, Pa.

Tiskarna S. N. P. J.

SPREJEMA VSA V TISKARSKO OBRT SPADAJOČA DELA.

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, časnike, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvatskem, slovaškem, češkem, nemškem, angleškem jeziku in drugih.

VODSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO S. N. P. J., DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI.

CENE ZMERNE, UNIJSKO DELO PRVE VRSTE.

VSA POJASNILA DAJE VODSTVO TISKARNE. Pišite po informacije na naslov: S. N. P. J. Printery, 2657-59 South Lawndale Avenue, Chicago, Ill.

TAM SE DOBE NA ŽELJO TUDI VSA USTMENA POJASNILA.